

ANONİM ORTAKLIKTA YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN İBRASININ HUKUKİ SONUÇLARI

Araş. Gör. Fatih Aydemir*

I. GİRİŞ

Ülkemizde, son zamanlarda çok ortaklı ve halka açık anonim ortaklıkların sayısında hızlı bir artış görülmektedir¹. Bu artışın temel sebepleri olarak özellikle sermaye piyasalarındaki gelişmeler yanında, anonim ortaklıkların iktisadi fonksiyonları², pay sahipleri bakımından bu ortaklıkta geçerli olan sınırlı sorumluluk ilkesi ile ortaklık paylarının diğer ortaklıklara oranla daha kolay bir şekilde devrinin mümkün olması sayılabilir³. Anonim ortaklıkların sayısındaki bu artış, ortaklık yönetiminin önemini de arttırarak çoğunlukla pasif konumda olan genel kurul yerine yönetim kurulunu karşımıza çıkarmış ve buna paralel olarak da denetim organı ağırlık kazanmıştır. Anonim ortaklıkların genellikle çok sayıda pay sahibinden oluşması, genel kurul tarafından seçilen yöneticilerin pay sahiplerine yabancı teknik bir kadrodan oluşması zorunluluğunu beraberinde getirmektedir. Bu yönetici kadro, tüzel kişilik kazanmasından sona ermesine kadar, ortaklığın, pay sahiplerinin ve ortaklık alacaklılarının çıkarını ilgilendiren pek çok hususta görevli ve yetki kılınmıştır⁴.

Zira bilindiği üzere yönetim kurulu, anonim ortaklığı temsil etme hakkına sahip organ olarak, ortaklığın amaç ve konusuna⁵ giren her türlü işleri ve

* Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Elemanı.

¹ **Aytaç, Zühtü**, Anonim Ortaklıklarda İbra, Ankara 1982, s. 1; **Çelik, Aydın**, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası, Ankara 2007, s. 1.

² Anonim ortaklıkların iktisadi fonksiyonu için ayrıca bkz. **Arslanlı, Halil**, Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler, İstanbul 1960, s. 3 vd.; **İmregün, Oğuz**, Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989, s. 1 vd.; **Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin**, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, İstanbul 2006, 10. Bası, Nr. 441; **Pulaşlı, Hasan**, Şirketler Hukuku, Temel Esaslar, Adana 2007, s. 185. Zira anonim ortaklıklar, toplumun genel faydasına sunulamayacak kadar küçük miktarlarda olan bireysel tasarrufların bir araya getirilerek etkin ve çok daha verimli bir şekilde ülke ekonomisine katılması imkânı sağlayan ticari ortaklıkların başında yer alırlar (**Çelik**, s. 1).

³ **Çelik**, s. 1.

⁴ **Aytaç**, s. 1; **Çelik**, s. 2.

⁵ Ortaklığın konusu, bir anonim ortaklığın hak ehliyetinin sınırını, dolayısıyla tüzel kişi olarak hukuksal varlığının sınırını gösterir ki, bu sınır ortaklığın ana sözleşmesinde yazılı işletme konusudur (TTK m. 137) (**İmregün, Oğuz**, Anonim Ortaklıkta Yönetim

hukuki işlemleri ortaklık adına yapma ve ortaklığın unvanını kullanma hakkını haizdir⁶. Bu bağlamda anonim ortaklıklarda yönetim kurulu başta olmak üzere gerek kurucular gerekse diğer yöneticiler kendilerine kısmen veya tamamen ait olmayan bir mal varlığı üzerinde söz sahibidirler. Elbetteki bu durum, genel kurulun etkinliğini azaltmakta, gerek genel kurulun gerekse de pay sahiplerinin, yönetim kurulunun iş ve işlemlerini denetleme imkânlarına yeterince sahip olamamasına sebep olmaktadır⁷. Öte yandan bir anonim ortaklığın işlerinin kötüye gitmesiyle ortaklığın zarar etmesi veya iflası, çeşitli sebeplere bağlanabilir. Bu sebepler; ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi kriz ortamları, işletmenin kuruluşundaki ve işletme konusunun seçimindeki yanlışlıklar olabileceği gibi, yönetim kurulunun kötü bir yönetim göstermesinden de kaynaklanabilir. Ortaklık yöneticilerinin, bazen gayri meşru kazanç beklentileri, bazen de yönetimdeki bilgisizlik ve yetersizliklerinin sonucu olarak ortaklık işlerini ihmal ettikleri, görevlerini kötüye kullandıkları ve yönettikleri ortaklığın sonunun gelmesine sebep oldukları herkesçe bilinmektedir⁸. Ayrıca kurucular, yönetim kurulu ve diğer yöneticiler, üzerlerindeki denetimin imkânlarının azlığından da yararlanmak ve yetkilerini kötüye kullanmak suretiyle, sadece ortaklığın değil dolaylı olarak ta pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarının da zarara uğramalarına sebep olmaktadır. Belki tamamen olmasa da büyük ölçüde bu sonucun önüne geçilmesi, ancak yöneticilere dolayısıyla da yönetim kurulu üyelerine açıkça sorumluluk yüklenmesi halinde mümkün olabilir⁹.

Zira yönetim kurulunun, ortaklığın sermayesinin, dolayısıyla pay sahiplerinin malvarlığının yönetiminin devredildiği, ayrıca ortaklık alacaklılarının alacaklarının emanet edildiği geniş görev ve yetkilerle donatılmış bir organ olması dolayısıyla “görev ve yetki ölçüsünde sorumluluk ilkesi”¹⁰ gereğince, yönetim kurulu üyelerinin yürüttükleri tüm iş ve görevlerde gerekli özen ve dikkati göstermeleri gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu hususun göz önünde bulundurulması sunucunda Ticaret Kanunumuzda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarına özel bir önem verilmiş, pay sahiplerinin menfaatlerinin daha iyi

Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2001, 2. Bası, s. 256).

⁶ **Arslanb, Halil**, Anonim Şirketler II, Anonim Şirketin Organizasyonu, İstanbul 1959, s. 87; **Çamoğlu, Ersin**, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2007, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, s. 2; **Helvacı, Mehmet**, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2001, s. 23-24; **Akdağ Güney, Necla**, Türk Hukukunda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2008, s. 3. TTK'nun 317. maddesinde de ifade edildiği üzere anonim ortaklık, yönetim kurulu tarafından idare ve temsil olunmaktadır. Ancak bu yönetim hakkının, istisnai olarak sadece genel kurula ait olduğu (TTK m. 311, 324, 361/3, 369/2 b. 3, 381, 391, 396, 423, 434/2 b. 9, 443/2) veya azınlık tarafından kullanıldığı haller (TTK m. 341, 377) de söz konusudur (**İmregün**, Hukuksal Sorum, s. 256-257).

⁷ **Çelik**, s. 2.

⁸ **Mimaroğlu, Sait Kemal**, Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mes'uliyeti, Ankara 1967, s. 13; **Aytaç**, s. 2; **Akdağ Güney**, s. 3.

⁹ **Çelik**, s. 2; **Akdağ Güney**, s. 3.

¹⁰ **Mimaroğlu**, s. 14-15; **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 2; Akdağ Güney, bu ilke yerine “ne kadar yetki o kadar sorumluluk ilkesi” ifadesini kullanmıştır (**Akdağ Güney**, s. 4).

korunması bakımından, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluk halleri ve bu sorumluluğu sona erdiren durumlar özel olarak düzenlenmek suretiyle yönetim kurulu üyeleri ağır bir sorumluluğa tabi tutulmuştur¹¹. Netice itibariyle, öncelikle ortaklığın, pay sahiplerinin ve ortaklık alacaklılarının menfaatlerinin korunması amacına hizmet etmek üzere, yönetim kurulu üyelerine sorumluluk yüklenerek, kusurlarıyla verdikleri zararları şahsi malvarlıklarıyla karşılama yoluna gidilmesi amaçlanmıştır¹².

Öte yandan yönetim kurulu üyelerinin bu sorumluluğu, kusursuzluğun ispatı, zamanaşımı, sulh ve ibra hallerinde ortadan kalkmaktadır¹³. Bu çerçevede ibra, hiç şüphesiz ortaklığın iç denetimini sağlayan en önemli faktörlerin başında gelmektedir¹⁴. İbra, bu fonksiyonu ile ortaklık ve yönetim kurulu üyeleri arasındaki ilişkinin her iki tarafın menfaatlerine daha uygun bir şekilde ifa edilmesi ve ortaklığın böylece etkin bir şekilde yönetilmesinde rol oynamaktadır. Ayrıca ibra, yönetim kurulu üyelerinin pay sahipleri tarafından denetlenmesine olanak vermesi nedeniyle pay sahipleri; göreve bağlılıkları, görevlerini daha istekli ifa etmeleri, üzerlerindeki şaibeleri ve sorumluluğu ortadan kaldırması nedeniyle de yönetim kurulu üyeleri açısından büyük bir öneme sahiptir¹⁵.

İşte bu çalışmamızda, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdiren hallerden biri olan ibra kurumunun öncelikle önemi ve anlamı üzerinde durulacak, kapsamı belirtilerek hukuki niteliği ortaya konulacak, daha sonra hukuki sonuçları bakımından ibra kurumu ele alınacaktır. Burada özellikle çalışma konumuzun esasını teşkil eden ibranın ortaklık, pay sahipleri ve alacaklıların sorumluluk davalarına etkileri incelenecek, daha sonra 13.01.2011 tarihinde kabul edilen 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu¹⁶'nda (YTTK) ibra

¹¹ **Ansay, Tuğrul**, Yargıtay Uygulamasında Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1981, s. 15; **Çelik**, s. 3.

¹² **Akdağ Güney**, s. 4. Ancak uygulamada ortaklık alacaklılarının sorumluluk davası açmasına hemen hemen hiç rastlanmadığı, pay sahiplerinin davasına çok fazla itibar edilmediği ve yöneticiler aleyhine sorumluluk davasının esas itibariyle ortaklık tarafından açıldığı belirtilmektedir (**Ansay**, s. 15-16). Ancak bu tespit yazarın kitabını yayınladığı 1981 yılına kadar doğru olsa da, günümüz için aynı şekilde geçerli değildir.

¹³ **Çelik**, s. 3. Yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdiren sebepler sadece yukarıda sayılanlardan ibaret olmayıp, bu sorumluluk borçlar hukuku kurallarına göre borcu sona erdiren sebepler ile de sona erebilir (**Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 211, dn. 1); "Ancak, Ticaret Kanununda yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdiren ibra, sulh, kusursuzluğun ispatı ve zamanaşımı hususlarında özel hükümlere yer verilmiştir. Bu bakımdan söz konusu hususlar sorumluluğu sona erdiren özel nedenlerdir." (**Çelik**, s. 3, dn. 9). Akdağ Güney, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu sona erdirebilecek sulh ve feragat müesseselerine ilişkin olarak TTK'nun açık bir düzenleme içermediğini ifade etmektedir (bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ve karşı. **Akdağ Güney**, s. 253 vd.). İsviçre-Türk hukuk sisteminde doktrinde hâkim olan görüşe göre, ibraya rağmen pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarının sorumluluk davası açma hakkı devam edecek, ancak ortaklığın bu hakkı sona erecektir (**Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 129 ve **Aytaç**, s. 4'ten naklen).

¹⁴ **Aytaç**, s. 1-2; **Çelik**, s. 3.

¹⁵ **Çelik**, s. 3.

¹⁶ 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete.

ve ibranın sorumluluk davalarına etkisi ile ibranın Bankacılık Kanunu'na göre açılacak şahsi iflas davasına etkileri üzerinde durulacaktır. Son olarak çalışmamızda ibranın diğer sonuçlarını kısaca değinilecek ve sonuç bölümü ile çalışmamız sona erecektir.

II. YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİN İBRASI

1. GENEL OLARAK

Hukukumuzda Mecelle'den geçen ibra¹⁷, Arapça kökenli bir kelime olup, "aklama, temize çıkarma" anlamına gelmektedir¹⁸. Öte yandan tüzel kişiler hukukunda ibra, bu genel anlamının dışında daha özel bir anlam ifade eder. Tüzel kişinin yönetim ve temsil organlarının, belli bir hesap dönemi sonunda tüzel kişi genel kuruluna faaliyet ve işlemleri ile ilgili olarak hesap vermeleri gerekmektedir. İşte ibra, tüzel kişinin yetkili organının kararıyla, hesap veren organın üyelerine karşı, bu üyelerce yapılan işlemlerin hukuka ve ortaklığın amacına uygun bulunduğu bir karar ile beyan edilmesi anlamına gelir¹⁹. Tüzel kişiler alanındaki ibra, bu bakımdan borçlar hukukundaki ibra sözleşmesinden²⁰ ayrılmakta olup, burada ibra borçlar hukukundan farklı olarak, tüzel kişinin yetkili organınca tek taraflı bir irade beyanı ile ortaya çıkar ve ibra edilenin kabulüne ihtiyaç duymaz²¹.

¹⁷ Mecellede iki türlü ibra kavramına yer verilmiştir. Bunlar "ibrayı istifa" ve "ibrayı iskat" tır. İbrayı istifaya "ivazlı ibra", ibrayı iskata da "ivazsız ibra" denir. Kurucu nitelikte olan ibrayı iskat yani ivazsız ibra, bir kimsenin diğerinde olan hakkını tahsil etmeksizin tamamen ortadan kaldırması veya miktarını indirmesi anlamına gelir (Mecelle m. 1536). İşte hukukumuzda kabul edilen ibra, ibrayı iskat yani ivazsız ibra niteliğinde olup, ibrayı istifa kanunlarımızda ve de doktrinde yer almamıştır (**Aytaç**, s. 8'den naklen). Bu konuda ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. **Çelik**, s. 11, dn. 3'teki eserler.

¹⁸ **Arslanlı**, AŞ-II, s. 181; **Aytaç**, s. 7; **Akdağ Güney**, s. 225; aynı yazar, Banka Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Edilmiş Olmasının Bankacılık Kanununa İstinaden Açılan Şahsi İflas Davasına Etkisi, Yeditepe Üniversitesi HFD, C. IV, S. 1, Y. 2007, s. 50; **Pulaşlı**, s. 339; **Çelik**, s. 11; <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=ibra&ayn=tam> E.T. 30.3.2010.

¹⁹ **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 211; **Aytaç**, s. 7; **Pulaşlı**, s. 339, s. 340; **Akdağ Güney**, s. 225.

²⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Gümüş, Mustafa Alper**, Alman Hukuku İle Karşılaştırılabilir Olarak İsviçre-Türk Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi, Marmara Üniversitesi SBE, Basılmamış YLT, İstanbul 1995, s. 58 vd.

²¹ **Akdağ Güney**, s. 225; **Pulaşlı**, s. 340. Borçlar hukukundaki ibra, alacaklı ve borçlunun varlığından şüphe etmedikleri bir alacağı tamamen veya kısmen ortadan kaldırma amacıyla yaptıkları bir tasarruf sözleşmesi şeklinde tanımlanabilir (**Tunçomağ, Kenan**, Türk Borçlar Hukuku, C. I Genel Hükümler, İstanbul 1976, 6. Bası, s. 1172). Zira bu anlamda ibra, iki taraflı bir işlem olup, alacaklı ile borçlu arasında yapılır. Alacaklı tek taraflı bir irade beyanı ile bu alacağından vazgeçemez (**Eren, Fikret**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 2009, 11. Baskı (Tıpkı Basım), s. 1222). Borçlar hukuku anlamında ibra hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. **Aytaç**, s. 10-15; **Çelik**, s. 48-50.

Anonim ortaklıkta ibra kararı alma yetkisi münhasıran genel kurula ait olduğundan (TTK m. 380), genel kurulun tek tarafı irade beyanı²², dâhili karar niteliğinde olup, icra işlemine ihtiyaç duyulmaksızın hüküm doğurur²³. Anonim ortaklıkta ibra; genel kurul tarafından, yönetim kurulu, denetçiler ve müdürlerin ilgili hesap dönemindeki bütün işlemlerinin hukuki ve ekonomik sonuçları itibarıyla onaylandığı ve böylelikle ortaklıkça ibra edilenlere karşı hem bir güven beyanında bulunulduğu, hem de onları ilgili hesap dönemindeki faaliyetlerinden sorumlu tutmayacaklarının ifadesidir²⁴. Buna göre ibra, ortaklık dışındakilere karşı etkisi olmayan, sadece ortaklık içi bir hukuki işlem olup²⁵, ilgililerin maddi sorumluluktan kurtulmalarının yanı sıra, faaliyetlerinin ortaklıkça benimsendiği ve onlara duyulan güvenin teyidi anlamını da içerir²⁶. Böylece yönetim kurulu üyeleri, ilgili hesap dönemindeki faaliyetlerden dolayı aklanmış olacaklarından, ortaklığa karşı hesap verme yükümlülükleri sona erecek, ortaklık da yönetim kurulu üyelerinin yaptıkları bu faaliyetleri dolayısıyla herhangi bir hak ileri süremeyecektir²⁷.

2. HUKUKİ NİTELİĞİ

Anonim ortaklıklarda ibra, çeşitli hukuk sistemlerinde farklı sonuçlarla değerlendirilmekte olup²⁸, bu değerlendirmenin sonucu, ibranın sorumluluk

²² Tek tarafı irade beyanının hukuki niteliği yenilik doğuran bir hak olarak ortaya çıkacağından, bunun doğal sonucu olarak yenilik doğuran hakkın bütün hukuki sonuçları genel kurulun ibra kararı açısından da hüküm doğuracak ve böylece ortaklığın almış olduğu ibra kararından dönmesi mümkün olmayacaktır. Ancak, ibra kararı aynı zamanda bir genel kurul kararı olduğundan, TTK m. 381 çerçevesinde iptal edilebilecek veya kanunun emredici hükümlerine aykırı olması hallerinde BK m. 19-20 gereğince yokluğunun tespiti mümkün olacaktır (**Helvacı**, s. 137).

²³ **Moroğlu, Erdoğan**, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul 2004, Gözden Geçirilmiş 4. Bası, s. 8; **Aytaç**, s. 37; **Helvacı**, s. 137.

²⁴ **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 211; **Ansay, Tuğrul**, Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1982, s. 149; **Ulusoy, Yılmaz**, Mukayeseli Sermaye Şirketleri, Ankara 1974, s. 323; **Aytaç**, s. 15-16; **Pulaşlı**, s. 339; **Bahtiyar, Mehmet**, Ortaklıklar Hukuku, İstanbul 2010, Gözden Geçirilmiş 5. Bası, s. 139; **Akdağ Güney**, s. 225. **Çelik**, s. 47.

²⁵ Zira ibra, ortaklık dışındakilere etkisi olmayan, tümüyle ortaklık içi bir hukuki işlem olduğundan, sadece ortaklığı ve belli şartlarda bazı pay sahiplerini bağlayacaktır. Bunun dışında özellikle alacaklılara etkisi bulunmamaktadır. İbra ile ortaklığın sorumluluk davası açma hakkı ortadan kalkmasına rağmen, alacaklıların ve kural olarak pay sahiplerinin, uğradıkları zararlar için dava açma hakları devam etmektedir (**Akdağ Güney**, s. 226). Buna karşılık **Çelik**, ibra kararının ortaklığın dava hakkıyla birlikte pay sahipleri ve ortaklık alacaklarının da dava haklarını sona erdirdiği kanaatindedir (**Çelik**, s. 103).

²⁶ **Pulaşlı**, s. 339; **Akdağ Güney**, s. 225-226.

²⁷ **Ulusoy**, s. 321; **Aytaç**, s. 31-32; **Tekil, Fahiman**, Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1998, s. 226; **Çelik**, s. 47-48; **Postacıoğlu, İlhan E.**, Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti İle İlgili Bazı Meseleler, Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s. 507.

²⁸ Alman Anonim Şirketler Kanunu'nda düzenlenen ibra (AktG § 120), yalnızca yönetim kurulunun faaliyet dönemi itibarıyla yaptığı işlerin onaylanması ve geleceğe dönük ola-

rak yönetim kuruluna duyulan güvenin bir ifadesi olarak kabul edilmektedir. Zira ibra kararı, genel kurulun münhasır yetkisine giren tek taraflı bir hukuki işlem, fakat sonucu itibarıyla de tazminat talep etme haklarından feragat niteliğinde olmayan bir karardır. Dolayısıyla, açıkça ibra kararı verilmiş olması şirketin tazminat haklarından vazgeçtiği anlamına gelmez (bkz. naklen **Akdağ Güney**, s. 227; **Çelik**, s. 75; **Helvacı**, s. 136, dn. 440; **Tekinalp, Ünal**, İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin veya Denetçilerin İptal Davası Açabilip Açamayacakları Sorunu, İkt. Mal., C. XXIII, S. 4, 1976, s. 165). Bununla birlikte ibranın feragat niteliğinde olduğu yönündeki görüş ve değerlendirmeler için ayrıca bkz. **Çelik**, s. 75, dn. 71. Alman hukuk sisteminde tarihsel gelişim içinde ibranın niteliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Çelik**, s. 74 vd.; **Akdağ Güney**, s. 227; **Aytaç**, s. 39-41; **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 212-213.

Fransız Hukuku da, üye devlet hukuklarının Avrupa Birliği Hukukuna uyumlaştırılması çerçevesinde Alman Hukukuna benzer bir çözüm tarzını kabul etmiş ve Fransız Ortaklar Kanunu m. 246/2 ile hiçbir genel kurul kararının sorumluluk davalarını bertaraf edemeyeceğini hüküm altına almıştır (**Helvacı**, s. 136-137, dn. 440'tan naklen). Dolayısıyla, genel kurul tarafından verilen ibra kararı, sadece yapılan işlemlerin onaylanması niteliğinde olup, ortaklığın, uğradığı zararlar nedeniyle sorumluluk davası açmaktan vazgeçtiği anlamına gelmez (**Çelik**, s. 75). Fransız hukuk sisteminde tarihsel gelişim içinde ibranın niteliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **Çelik**, s. 76-77; **Aytaç**, s. 42-43.

Avrupa Topluluğu tarafından yapılan 19.8.1989 tarihli "Anonim Ortaklığın Yapılanması ve Organlarının Yetki ve Yükümlülükleri" isimli teklifte, ibradan açıkça bahsedilmemiş, ancak ibranın ortaklığın açacağı sorumluluk davasına bir etkisinin olmadığı düzenlenmiştir (m. 14/5 ve 18/1 b. 1) (**Helvacı**, s. 137, dn. 440'tan naklen). Daha sonra yürürlüğe giren Avrupa anonim ortaklığına ilişkin bir tüzükte de ibra konusunda bir düzenleme yapılmamış, daha çok genel hükümler içeren ve boşlukların doldurulması için üye ülke hukuklarına gönderme yapan çerçeveli bir düzenleme öngörülmüştür (**Çelik**, s. 79-80; **Bilgili, Fatih**, Avrupa Anonim Ortaklığı, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 203, C. 2, S. 6, s. 21).

Öte yandan İsviçre Hukukunda yönetim kurulu üyelerinin ibrası, Türk hukukuna büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Anonim ortaklıkta ibra hususuna İsviçre Borçlar Kanunu (İBK)'nun çeşitli hükümlerinde değinilmiştir (İBK m. 695, 698/b.4, 710/3, 756 ve 758). 01.7.1992 tarihinde yürürlüğe giren Anonim Şirketler Hakkındaki Federal Kanun ile İBK'nun ibraya ilişkin eski 757. maddesi değiştirilmiş ve yerine 758. madde getirilmiştir (**Karayalçın, Yaşar**, İsviçre Borçlar Kanunu'nda Anonim Şirketler Hukuku Alanında Yapılan Değişiklikler, Batider, C. XVII, S. 1, 1993, s. 7). Bu madde, eski hukukta tartışılan ibranın kapsamına açıklık getirmektedir. Bu hükme göre, ibra kararının alınması durumunda, ortaklığın, karar lehine olumlu oy kullananlar ve ibra kararını bilerek pay senetlerini devralan yeni pay sahiplerinin sorumluluk davası açma hakları sona erer (**Helvacı**, s. 137, dn. 440; **Çelik**, s. 78). Hükümde yer almayacakla birlikte, öğretide ibra kararının ortaklık alacaklılarına karşı ileri sürülemeyeceği belirtilmektedir (**Helvacı**, s. 137, dn. 440). Buna göre İsviçre hukukunda ibra, ortaklığın sorumluluk davası açma hakkından vazgeçmesi anlamına gelmekte olup, dava açma hakkını sona erdirmektedir. Başka bir ifadeyle ibra, ortaklığın ibra edilenlere karşı, ilgili hesap dönemi sonuna kadar olan faaliyet ve işlemlerinden dolayı hiçbir alacak talebinde bulunmayacağı anlamındadır. Bu nedenle de, çoğunluk görüşü ibranın "menfi borç ikrarı" niteliğinde olduğudur (**Ansay, Tuğrul**, Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Batider, C. III, S. 3, 1966, s. 419; **Aytaç**, s. 31-32; **Çelik**, s. 78; **Tekil**, s. 226). Ayrıca İsviçre doktrini için bkz. **Aytaç**, s. 31-32, dn. 114'te anılan yazarlar; **Çelik**, s. 78, dn. 93'te anılan yazarlar.

davalarına olan etkisi ile kendini göstermektedir. Zira ibranın bu etkisi, ibranın niteliğine ilişkin olarak kabul edilen çözüm tarzlarına göre farklılık arz etmektedir. Bu farklı değerlendirmelerin temelinde, ibranın çok yönlü oluşu ve bünyesinde çeşitli unsurları bulundurması yanında, ibranın borçlar hukuku kavramlarına bağlanması ile ibranın fonksiyonu ve sonucu hakkındaki tartışmalar yer alır²⁹. Bu sebeplerin yanında, Türk Ticaret Kanunu'muzda ibra ile ilgili açık ve yeterli bir düzenleme bulunmaması da ibranın hukuki niteliği ile ilgili doktrinde tartışmaları beraberinde getirmiştir. Mehoz İsviçre Hukuku'ndaki nitelendirmeye paralel olarak Türk Hukuku'nda doktrin ve uygulamada, çoğunluk görüşü anonim ortaklıkta ibranın "menfi borç ikrarı" olduğu yönündedir³⁰. Borçlar hukuku anlamında ibrada, taraflar alacağın varlığı konusunda hiçbir şüphe taşımamakta, iki tarafın anlaşması ile borç sona ermekteyken, anonim ortaklıkta ibra, taraflar arasında şüpheli sayılan veya borçlu tarafından inkâr edilen bir alacak söz konusu olmaktadır. Böylece alacaklı, menfi borç ikrarı ile varlığı şüpheli veya çekişmeli bir alacağı talep etmeyeceğini bildirmek suretiyle olası bir borcu sona erdirmektedir. Bu çerçevede, anonim ortaklıkta hem açık ibra hem de bilançonun onaylanması suretiyle gerçekleşen zımni ibra³¹ kararı, menfi borç ikrarının anlamına gelmektedir³².

İbranın, tek taraflı hukuki işlem olduğu hususunda doktrinde bir görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Ancak ibranın hüküm ve sonuçlarını doğurması açısından bu beyanın, muhatabına yöneltilmesi gerekip gerekmediği hususu tartışılmaktadır³³. Mehoz İsviçre hukukuna paralel olarak Türk hukuk doktrininde çoğunluğun katıldığı görüş, ibranın karşı tarafa varması gereken tek

²⁹ **Aytaç**, s. 18 ve s. 48, dn. 186; **Çelik**, s. 80. İbranın hukuki niteliği hakkındaki ayrıntılı bilgi ve değerlendirmeler için ayrıca bkz. **Aytaç**, s. 18-64; **Çelik**, s. 74-108.

³⁰ **Arslan**, AŞ-II, s. 196; **Çamoğlu, Ersin**, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi, İÜHFİM, C. XXXVI, S. 1-4, Y. 1971, s. 329; aynı yazar, Hukuki Sorumluluk, s. 198; **Atan, Turhan**, Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, Ankara 1967, s. 60; **Aytaç**, s. 48; **Ansay**, İbra, s. 422; **Sungurbey, İsmet**, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Ya da Tasfiye Memurlarının İbrasının Hukuki Niteliği, Kapsamı ve Etkisi Üzerine, Medeni Hukuk Sorunları, C. II, İstanbul 1974, s. 164; **Tekil**, s. 226; **Poroy/ Tekinalp/ Çamoğlu**, Nr. 613 vd.; **Bah-tiyar**, s. 139; **Doğanay, İsmail**, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, İstanbul 2004, 4. Bası, s. 1109-1110; **Eriş, Gönen**, Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme Şirketler, C. 2, Ankara 2007, 4. Bası, s. 2166; **Çelik**, s. 103; **Akdağ Güney**, s. 227. Aynı yönde Yargıtay 11. HD., 24.6.1976 tarih ve E. 1976/2890, K. 1976/3333 sayılı karar (YKD, C. IV, S. 7, Y. 1978, s. 1150 ve Batider, C. VIII, S. 4, Y. 1976, s. 140). Ancak farklı bir görüşü savunan Ulusoy, ibranın hukuki niteliği itibarıyla menfi borç ikrarı olmadığını, maddi hukuk bakımından borcu yerine getirmekten kaçınma hakkı veren bir savunma vasıtası (şahsi def'i) olduğunu ileri sürmektedir (**Ulusoy, Erol**, Şirketler Hukukunda İbranın Hukuki Niteliği, Turgut Kalpsüz'e Armağan, Ankara 2003, s. 271). Bu görüşe yönelik eleştiriler için ayrıca bkz. **Akdağ Güney**, s. 226-227, dn. 653. Öte yandan Mimaroglu da, ibranın feragat niteliğinde olduğu yönünde görüş belirtir (**Mimaroglu**, s. 117).

³¹ İbranın türleri ile ilgili olarak bkz. aşağıya başlık "3. İbranın Türleri".

³² **Çamoğlu**, İbra, s. 330; aynı yazar, Hukuki Sorumluluk, s. 199; **Akdağ Güney**, s. 227; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 52.

³³ Bu konudaki tartışmalar için bkz. **Akdağ Güney**, Şahsi İflas, s. 53, dn. 13.

tarafli bir hukuki işlem olduđudur³⁴. Buna göre, ortaklık bakımından tazminat hakkından vazgeçme iradesinin hüküm ve sonuçlarını doğurması için karşı tarafa varması gerekecek, ancak ibranın gerçekleşmesi için muhatabın kabul etmesine ihtiyaç duyulmayacaktır. Zira ibra, tek taraflı varması gereken bir irade beyanı olması nedeniyle karşı taraf reddetse bile, muhatap hakkında sorumluluk davası açılmayacaktır. Bunun bir sonucu da, ibra edilenler aleyhlerine daha sonra sorumluluk davası açılacak olursa, bunlar haklarında verilmiş ibra kararına dayanarak, bu davaya itiraz edebileceklerdir³⁵. Buna karşılık, genel kurulun verdiği ibra kararı, yönetim kurulu üyelerini (müdür ve denetçileri) sorumluluktan kurtaran ve bu haliyle yenilik doğurucu nitelikte hukuki işlemler olmaları nedeniyle, yeni bir kararla geçmişe etkili sonuç doğuracak şekilde geri alınamayacağı gibi iptal de edilemezler³⁶. Geçerli bir ibra kararı, ortaklığın ilgili hesap dönemine ilişkin işlemler sebebiyle tazminat talebi bulunmadığı anlamına geleceğinden, yani ibranın menfi borç ikrarı olması nedeniyle, anonim ortaklık yönetim kurulu üyeleri aleyhine söz konusu döneme ait ve ibranın kapsamına³⁷ giren işlemler sebebiyle sorumluluk davası açılmayacaktır³⁸.

3. İBRANIN TÜRLERİ

Genel kurul tarafından ibra kararı, “açık” veya hesapların onaylanması suretiyle “zımni” olarak verilebilir. Hesapların onaylanmasından bağımsız olarak ve genel kurulun gündeminde açıkça yer verilmek suretiyle alınan kararlar “açık ibra”, bazı şartların gerçekleşmesi halinde ibra sonucunu doğuran hesapların onaylanmasıyla alınan kararlar ise “zımni ibra³⁹” şeklinde ifade edilebilir⁴⁰. Ticaret Kanunumuzda (TTK m. 380) zımni ibra düzenlenmiş, açık

³⁴ **Aytaç**, s. 37; **Helvacı**, s. 137; **Ansay**, İbra, s. 422; **Moroğlu, Erdoğan**, Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması, *Batider*, C. XXI, S. 2, Y. 2001, s. 6; **Deryal, Yahya**, Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararlarının Hukuki Niteliği, Fahman Tekil’in Anısına Armağan, İstanbul 2003, s. 388; **Tekil**, s. 234; **Çelik**, s. 99. **Akdağ Güney**, s. 228.

³⁵ **Akdağ Güney**, s. 228.

³⁶ **Moroğlu**, İbra, s. 8, s. 12; Makaleler II, İstanbul 2006, s. 64-65; aynı yönde görüş ve ayrıntılı bilgi için bkz. **Kırca, İsmail**, İbra Kararının Geri Alınması ve Bankacılık Kanunu’nun 133. Maddesi Uyarınca Açılacak Sorumluluk Davalarında İbranın İptali ve Zamanaşımı, *Batider* 2006, C. XXIII, S. 3, s. 33 vd.; **Akdağ Güney**, s. 228; **Helvacı**, s. 137. Zira aksinin kabulü halinde, menfi borç ikrarı niteliğindeki olan ibra, bunu beyan ve ikrar eden kişiyi hukuken bağlamayan veya hüküm doğurması bu kişinin keyfine kalmış bir işlem niteliğine bürünür ki, ibrayı hukuken etkisiz ve gereksiz bir işlem haline getiren böyle bir kabule, en azından Türk-İsviçre hukukları bakımından imkan bulunmamaktadır (bkz. **Kırca**, s. 65).

³⁷ İbranın kapsamı hakkında bkz. aşağıya başlık “4. İbranın Kapsamı”.

³⁸ **Çamoğlu**, İbra, s. 329; aynı yazar, *Hukuki Sorumluluk*, s. 213; **Akdağ Güney**, *Şahsi İflas* s. 54.

³⁹ Bu kavram; örtülü ibra (**Moroğlu**, İbra, s. 6; **Çelik**, s. 51), ibra varsayımı (**Helvacı**, s. 139; **Çamoğlu**, *Hukuki Sorumluluk*, s. 214) ve ibra sonucu (**İmregün**, AO, s. 246) gibi kavramlarla da ifade edilmektedir.

⁴⁰ **Aytaç**, s. 136; **Akdağ Güney**, s. 229-230.

ibra kararı düzenlenmemiştir. Ancak oy hakkından mahrumiyeti düzenleyen TTK'nun m. 374/2 hükmü, açık ibra kararının varlığını göstermektedir⁴¹.

a. Açık İbra Kararı

Açık ibra kararı, genel ve özel ibra kararı şeklinde bir alt ayrıma tabi tutulabilir. Zira açık ibra kararı, hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan genel olarak verilebileceği gibi, şahıs, konu veya zaman bakımından sınırlanmak suretiyle özel olarak da verilebilir⁴².

aa. Genel İbra

Hiç bir sınırlama yapılmadan alınan ibra kararları genel ibra niteliğindedir. Kural olarak uygulamada her yıl yapılan olağan genel kurul toplantılarında alınan "yönetim kurulunun ibra edilmiş olduğu"⁴³ şeklindeki ibra kararları bu nitelikte olup, bu karar ile bütün yönetim kurulu üyelerinin söz konusu faaliyet dönemindeki işlemleri nedeniyle ibra edildikleri sonucuna varılacaktır. Zira genel ibra, ibra edilenler yönünden yönetim kurulu üyeleri ve denetçileri, konu yönünden ilgili faaliyet döneminde yapılan tüm işlemleri ve zaman bakımından da hesap döneminin tamamını kapsamaktadır⁴⁴. İbra kararı ayrıca bir açıklık getirmiyorsa genel ibra olarak anlaşılmalıdır⁴⁵.

bb. Özel İbra

İbra, kural olarak genel nitelikte alınmasına karşılık, genel kurulca ibranın kapsamının serbestçe tayin edilmesi de mümkündür. Zira genel kurul yönetim kurulu üyeleri ve denetçileri mutlak olarak ibra etmek, faaliyet döneminin tümü ve bu dönemdeki işlemlerin tamamı için ibra kararı vermek zorunda değildir⁴⁶. Böylece genel kurul ibra kararı alırken, iradesini genel olarak açıklamak suretiyle değil de, ibranın kapsamını daraltmak veya genişletmek suretiyle ya da kanun gereği (TTK m. 310) sadece bir takım hususlarla ilgili olarak bir ibra kararı alır ise, özel ibra kararından söz edilir. Dolayısıyla özel ibra kararı, ibranın şahıs, konu ve zaman itibarıyla sınırlandırıldığı (bazen de genişletildiği) ibra kararlarını ifade eder⁴⁷.

Genel kurulun alacağı ibra kararında konu veya zaman yönünden kapsamını dilediği gibi belirleyeceği görüşü tartışmasız olarak kabul edilmektedir⁴⁸. Kural olarak ibranın maddi kapsamı, yani konusu genel kurulun bilgisine ula-

⁴¹ Helvacı, s. 138; Çelik, s. 51-52.

⁴² Akdağ Güney, s. 234.

⁴³ İbra, yönetim kurulu üyeleri hakkında verileceğinden, buradaki "yönetim kurulu" ifadesinin "yönetim kurulu üyeleri" şeklinde anlaşılması gerekir (Çamoğlu, Hukuki Sorumluluk, s. 214 ve dn. 17).

⁴⁴ Aytaç, s. 136; Akdağ Güney, s. 234; Çelik, s. 52.

⁴⁵ Aytaç, s. 136; Çamoğlu, Hukuki Sorumluluk, s. 214 ve s. 216; Akdağ Güney, s. 234; Çelik, s. 52.

⁴⁶ Aytaç, s. 137.

⁴⁷ Çelik, s. 53.

⁴⁸ Çelik, s. 53.

şan işlem ve konularla sınırlı olmakla birlikte, genel kurul bunu genişletip daraltmak yetkisine sahiptir. Dolayısıyla bazı işlemleri ibra edip, bazılarını ibranın dışında tutabileceği gibi, önemli bazı kararlar veya işlemler ayrı oylamaya da tabi tutulabilecektir. Genel kurulun ibra kararında böyle bir sınırlama yapılmadığı takdirde, ibra genel nitelik taşır⁴⁹.

Zaman itibariyle ibra ise, son hesap yılını yani son bilanço dönemini kapsar. Ancak genel kurul, bilançonun kapsamını geçmiş yılları içine alacak şekilde genişletmek suretiyle özel ibra kararı alabileceği⁵⁰ gibi, hesap döneminin sona ermesi ile genel kurul toplantısının yapıldığı ana kadarki işlemlerin bilanço kapsamına alınması suretiyle⁵¹ de ibra kararının kapsamını zaman itibariyle genişletebilecek veya ibrayı hesap (bilanço) döneminin belli bir kısmı ile sınırlayarak⁵² ibrayı daraltabilecektir⁵³.

Öte yandan, ibra edilenler yönünden, yani şahıs yönünden ibranın kapsamının serbestçe belirlenip belirlenemeyeceği hususunda çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Bir görüşe göre ibra kararı, yönetim kurulu üyelerinin şahsına değil, yönetim kurulunun kendisine verilmektedir. Dolayısıyla üyelerin bir kısmının ibra kararı dışında tutulması, yani ibranın şahıs yönünden sınırlandırılması mümkün değildir⁵⁴. Buna karşılık doktrinde çoğunluğun savunduğu görüşe göre; ibra kararı, yönetim kuruluna değil, kurulun üyelerine verilmektedir. Dolayısıyla ibra kararı, sadece bir kısım yönetim kurulu üyeleri hakkında da verilebilecektir⁵⁵.

Bunlara ilaveten, kuruluştan kaynaklanan sorumluluğun ibra edilmesi ile ilgili TTK m. 310 hükmü, sadece kuruluş işlemlerinin ibrasını öngörmesi dolayısıyla konu bakımından⁵⁶; kurucular ile ilk yönetim kurulu üyeleri ve denetçilerinin ibrasını öngörmesi açısından da kişi bakımından ibranın kapsamını⁵⁷ belirlediğinden, kanunumuzun bu hükmüne istinaden alman ibra kararı da, özel bir ibra kararı niteliğindedir⁵⁸.

b. Zımni İbra

Genel kurul gündeminde ibraya ilişkin bir madde bulunmamakla birlikte, genel kurulca alman bazı kararların, kanun gereğince ibra anlamına gelmesi halinde zımni ibradan söz edilir. Zira TTK'nun 380. maddesi "Bilançonun

⁴⁹ **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 214; **Aytaç**, s. 136.

⁵⁰ **Arslanlı**, AŞ-II, s. 198; **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 216; **Tekil**, s. 228.

⁵¹ Zira bu işler, kural olarak bir sonraki hesap dönemine ait sayılacağından, doğal olarak takip eden hesap döneminin konusunu oluşturacaktır (**Arslanlı**, AŞ-II, s. 198).

⁵² **Atan**, s. 62.

⁵³ **Aytaç**, s. 138; **Çelik**, s. 54.

⁵⁴ **Mimaroglu**, s. 21.

⁵⁵ **Arslanlı**, AŞ-II, s. 200; **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 214; **Aytaç**, s. 137; **Çelik**, s. 55.

⁵⁶ Konu bakımından ibranın kapsamı için bkz. aşağıda 4. ana başlıkta, "c. İbranın Maddi Kapsamı" alt başlığı.

⁵⁷ Kişi bakımından ibranın kapsamı için bkz. aşağıda 4. ana başlık, "a. İbranın Şahsi Kapsamı" alt başlığı.

⁵⁸ **Aytaç**, s. 138; **Çelik**, s. 55.

tasdikine dair olan umumi heyet kararı aksine sarahat olmadığı takdirde, idare meclisi azalarıyla müdürler ve murakıpların ibrasını tazammun eder.” hükmünü getirmek suretiyle, ibra karinesi yani ibra varsayımını öngörmüştür⁵⁹. Dolayısıyla genel kurul, ortaklık bilançosunu onaylarken yönetim kurulu üyelerini (denetçi ve müdürleri) ibra etme iradesini taşımasa ve bilançonun onaylanmasının ibra sonucunu doğuracağını bilmesinde, bilançonun onaylanması ile ibra kararı alınmış olacaktır⁶⁰. Ancak söz konusu madde hükmü gereğince, genel kurulda bunun aksinin kararlaştırılması mümkündür. Zira aralarındaki bağlantıya rağmen, bilançonun onaylanması ile ibra birbirinden ayrı ve bağımsız konulardır⁶¹. Dolayısıyla genel kurul, ortaklığın bilançosunu onaylamasına rağmen yönetim kurulu üyelerine ibra vermeyebilir. Böylece ortaklığın yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma hakkı devam eder⁶². Öte yandan, genel kurul bilançonun onaylanmasından bağımsız olarak da, yönetim kurulu üyelerinin ibrasını kararlaştırabilir ki; bu durumda artık zımni değil, açık ibradan söz edilecektir⁶³.

Kanunumuzun söz konusu maddesinde sadece bilançonun tasdikinden bahsedilmektedir. Ancak bilanço geniş yorumlanmalı ve bu terimin içine bilançonun ayrılmaz bir parçası sayılan kar-zarar hesabı ile yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu da dâhil edilmelidir⁶⁴. Aşağıda ibranın kapsamında da göreceğimiz üzere, bilançonun tasdiki ile meydana gelen ibra, yani zımni ibra, bilançodan, kar-zarar hesabından, yıllık faaliyet raporundan ve hatta yönetim kurulunun sözlü açıklamalardan anlaşılan hususları kapsar⁶⁵.

Öte yandan, zımni ibranın gerçekleşmesi, eksiksiz ve doğru bir bilançonun varlığı yanında, genel kurulun ibra etmemeye yönelik bir karar almamış olmasına da bağlıdır⁶⁶. TTK m. 380/cümle 2 “Bununla beraber bilançoda bazı

⁵⁹ **Aytaç**, s. 138-139; **Çelik**, s. 55-56.

⁶⁰ **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 215; **Aytaç**, s. 139; **Tekil**, s. 229; **Çelik**, s. 56; **Akdağ Güney**, s. 234; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 56.

⁶¹ **Aytaç**, s. 139. Nitekim Yargıtay da, genel kurul tarafından bilançonun onaylanması ile ibra kararlarının ayrılabilmesini belirtmektedir [bkz. Yargıtay 11. HD., 24.6.1976 tarih ve E. 1976/2890, K. 1976/3333 sayılı karar (YKD, C. IV, S. 7, Y. 1978, s. 1150 ve Batider, C. VIII, S. 4, Y. 1976, s. 140)].

⁶² **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 215.

⁶³ **Akdağ Güney**, s. 234. Ayrıca genel kurulun, ibra kararı vermesine rağmen, ibraya önemli derecede etkili olmayan bazı eksiklikler nedeniyle veya bazı düzeltmelerin yapılması talebiyle hesapların onaylamasını ertelemesi de mümkündür (**Aytaç**, s. 139).

⁶⁴ **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 215; **Aytaç**, s. 140.

⁶⁵ **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 215; **Aytaç**, s. 140. TTK m. 380 hükmüne göre ibra varsayımı, yönetim kurulu üyeleri ve müdürlerle birlikte denetçiler için öngörülmüştür. Buna göre bilançonun kabulü denetçilerin ibrası sonucunu da doğuracaktır. Denetçilerin ibrasının temelini de denetim raporunun oluşturması nedeniyle denetçilerin zımni ibrasının, denetim raporunun onaylanması ile doğması gerekecektir. Dolayısıyla bilanço kavramı geniş yorumlanmalı, denetçi raporunun da onaylanması şeklinde anlaşılmalıdır. Aksinin kabulü, ibranın hukuki niteliği ile bağdaşmayacağı gibi, uygulamada da denetçi raporları bu görüşe uygun olarak bilanço ile birlikte oylanmaktadır (**Aytaç**, s. 140).

⁶⁶ Ayrıca, TTK m. 354 hükmüne göre denetim raporu alınmadan genel kurul bilanço hakkında karar veremeyeceğinden; denetim raporunun alınması, bilançonun ve dolayısıyla

hususlar belirtilmemekte veyahut bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine mani yanlış bir takım hususları ihtiva etmekte ise, idare meclisi azalarıyla müdürler ve murakıplar, bilançonun tasdikiyle ibra edilmiş olmazlar⁶⁷. hükmündedir. Kanun koyucu, bu hüküm ile bilançoda bazı hususların belirtilmemesi veya bilançonun ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel olacak yanlış bir takım hususları ihtiva etmesi hallerinde, yönetim kurulu üyeleri ile müdür ve denetçilerin, bilançonun tasdiki ile ibra edilmiş sayılamayacaklarını öngörmüştür.⁶⁷.

4. İBRANIN KAPSAMI

İbranın kapsamı, ibranın şahsi kapsamı, süre itibarıyla kapsamı ve maddi kapsamı olarak ayrılmaktadır.

a. İbranın Şahsi Kapsamı

Anonim ortaklıklarda ibraya karar verme yetkisi münhasıran genel kurula aittir ve bu yetki ana sözleşme yoluyla ortaklığın başka bir organına veya kuruluna bırakılamaz. TTK'nun 310, 369/Nr. 2 ve 380. maddelerinden, ibraya genel kurulun karar vereceği açıkça anlaşılmaktadır. İbra kararı, kural olarak olağan genel kurul toplantılarında alınmakla birlikte, olağanüstü genel kurul toplantılarında⁶⁸ da alınmasına kanuni bir engel bulunmamaktadır⁶⁹.

şıyla da zımni ibranın karara bağlanabilmesi için bir başka şart olarak görülmektedir (bkz. **Çelik**, s. 124).

⁶⁷ Bazı yazarlarca bu hüküm, “kanun koyucu bu gibi hallerde ibra varsayımının tam aksine genel kurulun ibradan imtina ettiğini farz etmektedir” şeklinde ifade edilmektedir (karş. **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 215; **Çelik**, s. 124).

⁶⁸ TTK m. 364'e göre, olağan ve olağanüstü olmak üzere iki tür genel kurul toplantısı bulunmakta olup, olağan genel kurul, her hesap dönemi sonundan itibaren üç ay içinde ve en az yılda bir defa yapılır ve bu toplantıda m. 369'a göre genel kurulun gündemine alınması gereken hususlar görüşülür (bkz. **Bahtiyar**, s. 100).

⁶⁹ **Aytaç**, s. 81-82. TTK m. 369: “Umumi heyeti toplantıya davete dair olan ilan veya davet mektuplarında gündemin gösterilmesi lazımdır. Esas mukaveleye göre umumi heyetin muayyen zamanlarda yapacağı adi toplantı gündemine şunlar konur:

1. İdare meclisi ve murakıplar tarafından verilen raporların okunması;
2. Şirketin bilanço ve kar zarar hesabını ve kazancının dağıtılması hakkındaki tekliflerin tasdiki veya değiştirilecek şekilde kabul yahut reddi;
3. İdare meclisi azalarıyla murakıpların ücret ve aidatları mukavelede muayyen değilse tayini;
4. Müddetleri sona ermiş olan idare meclisi azalarıyla murakıpların tekrar seçilmeleri veya değiştirilmeleri;
5. Lüzumlu görülen sair hususlar. Gündemde gösterilmeyen hususlar müzakere olunmaz.” şeklindedir. Bu hüküm ile olağan genel kurul toplantılarında nelerin görüşüleceği düzenlenmiş ve maddenin son hükmü ile de “gündeme bağlılık ilkesine” yer verilmiştir. Bu ilke gereğince, genel kurul toplantısının gündemi önceden belli olup, gündem ilan ve davet mektuplarında mutlaka gösterilmelidir. Ayrıca gündemde gösterilmeyen konularda kural olarak görüşme yapılamayacağı gibi karar da alınamayacaktır. Öte yandan olağanüstü genel kurul toplantıları ise, belirli bir dönemi olmaksızın, ihtiyaç duyulduğu zamanlarda yapılır ve olağan genel kurulun aksine, gündemi ka-

Kimlerin ibra edileceği veya edilmiş sayılacağı, genel kurulun ibra kararında ismen ve görevleri gösterilerek belirtilebileceği gibi, böyle, sadece ibra kararı verilmekle yetinilmesi de mümkündür. Özellikle bu durum genel ibra kararı ve zımni ibrada söz konusudur. İşte bu çerçevede, zımni ibra ile ilgili TTK m. 380'de yer alan düzenlemeden, bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı ile yönetim kurulu üyeleri, müdürler ve denetçilerin ibra edilmiş olacakları anlaşılmaktadır⁷⁰.

Bu hükme göre; ibra edilenlerin başında yönetim kurulu üyeleri gelmektedir. Burada murahhas üyeler ile diğerleri arasında bir fark bulunmamaktadır. Zira TTK m. 319 gereğince, ortaklığın idare ve temsili murahhas üyeye veya müdür (müdürlere) bırakılmış bile olsa, diğer üyelerin genel gözetim görevi devam edeceği için ibraları hakkında da karar alınması gerekir⁷¹.

İbra edilenler arasında ikinci olarak denetçiler sayılmakta olup, sorumlulukları TTK'nun 359. maddesinin 309 ve 341. maddelere yaptığı atıf ile düzenlenmiş olması nedeniyle, denetçilerin ibra edilmeleri sonucu, Kanunun 380. maddesi olmadan da anlaşılabilir⁷².

İbra edilenlerin üçüncü grubunu ise, müdürler oluşturur. Zira bunlar, ister TTK m. 342, isterse de m. 319'a göre atansınlar, yönetim kurulu üyeleri gibi ortaklığa, pay sahiplerine ve ortaklık alacaklılarına karşı sorumludurlar. Ancak anonim ortaklığın yönetiminde görevli olan, fakat genel kurula doğrudan hesap vermekle yükümlü olmayan ve yönetim kuruluna veya genel müdürlüğe bağlı bulunan, müdür yardımcıları, ticari mümessiller, ticari vekiller ve şube müdürleri ibra edilenler kapsamına girmezler⁷³.

Anonim ortaklıkta genel kurul, yönetim kurulu veya denetim kurulu üyelerinin ve müdürlerin tamamını kapsayacak tek bir kararla ibra kararı verebileceği gibi, her bir üye veya müdür hakkında tek tek karar vermek suretiyle bazı üyelerin ibrasından kaçınılabilir. Böyle bir durumda genel kurulca, ibra edilmeyen üye veya müdür hakkında sorumluluk davası açma hakkı saklı tutulmuş olacaktır. Açık veya zımni olmakla birlikte herhangi bir çekince içermeyen ve bir bütün olarak verilen ibra kararının ise, bütün yönetim kurulu üyelerini kapsadığı kabul edilmektedir⁷⁴.

b. İbranın Süre İtibariyle Kapsamı

İbra, kural olarak belirli bir dönemdeki, genellikle son hesap yılındaki (bilanço dönemindeki) faaliyet ve işlemleri kapsar. Dolayısıyla ibra, hesap yılından sonra, fakat genel kurul toplantısından önceki dönemde yapılan işlemleri kapsamadığı gibi, daha önceki hesap dönemlerine ait işlemler de ibranın kap-

nunda gösterilmemiştir. Dolayısıyla olağanüstü genel kurula duyulan ihtiyaç, bu toplantının gündemini de tayin edecektir. Ayrıca TTK m. 369/ son hükmünde belirlenen "gündeme bağlılık ilkesi", bu toplantılarda da geçerliliğini koruyacaktır (karş. **Bahtiyar**, s. 100-101).

⁷⁰ **Aytaç**, s. 82; **Akdağ Güney**, s. 228-229.

⁷¹ **Aytaç**, s. 82.

⁷² **Aytaç**, s. 83.

⁷³ **Aytaç**, s. 83; **Akdağ Güney**, s. 229.

⁷⁴ **Akdağ Güney**, s. 229.

samına girmez. Buna göre, süre itibarıyla ibranın kapsamı, kural olarak hesap döneminin tümüdür. Ancak genel kurul, ibrayı hesap döneminden önceki işlemleri kapsayacağı şekilde geçmiş yıllara kadar genişletebileceği gibi, hesap döneminin belli bir kısmı ile sınırlayabilir veya hesap dönemi ile genel kurul toplantısı arasında kalan süreyi de ibraya dâhil edebilir⁷⁵. İşte bu hallerde genel ibradan değil, özel ibradan bahsedilir.

c. İbranın Maddi Kapsamı

İbranın maddi kapsamı şahsi kapsamı kadar kolay anlaşılammamaktadır. Genel kurul açık ibra kararını hiçbir sınırlamaya tabi tutmadan genel olarak da alabilir. Gerek İsviçre, gerekse de Türk hukuk doktrininde genel kurulca alınan genel ibranın kapsamı şöyle ifade edilmektedir: İbra, sadece genel kurulun bilgisine ulaşan işlem ve konuları kapsamaktadır. Gerek sunulan belge ve hesaplardan, gerekse yapılan ek açıklamalardan, genel kurulda anlaşılan ve genel kurul tarafından öğrenilen konu ve işlemler, ibranın kapsamını belirlerler. Genel kurulun hiçbir şekilde bilmediği ve öğrenme imkânı da bulunmayan konu ve işlemler ibranın kapsamına dâhil değildir. Zira genel kurulda görüşülmeyen, bilinmeyen bir konuda ibra verilmesi düşünülemeyeceği gibi, verilen ibranın sakat olması da söz konusu olabilir⁷⁶.

Genel kurul, daha doğru bir ifadeyle ortaklar, yönetim kurulunun faaliyetleri hakkında öncelikle bilanço, kar-zarar hesabı, yıllık faaliyet raporu ve denetçiler raporunu inceleyerek bilgi edinebilecekleri gibi, ihtiyaç duymaları halinde yönetim kurulundan sözlü açıklamada bulunmalarını da isteyebilirler. Gerek sayılan bu belgeler, gerekse genel kurula karşı yapılan sözlü açıklamalardan orta yeteneklere sahip bir ortağın anlayabileceği hususlar ibranın kapsamına girmektedir⁷⁷. Dolayısıyla bilançoda (belgelerde) yer almayan veya orta yetenekteki bir ortağın anlayamayacağı konularda ibra verilmiş sayılmaz. Ayrıca genel kurul dışında da, o hesap dönemi içinde herhangi bir şekilde ulaştırılan ve gönderilen bilgiler de, ibra kapsamına dâhil edilmelidir⁷⁸.

Öte yandan gerek gerçek dışı bilgiler verme veya gerçekleri saklama gerekse bunların hata ile yapılması veya yapılmaması ibrayı geçersiz veya sakat kılmaya yeterli nedenler olarak sayılabilir. Burada bu fiillerin kasten veya hata ile yapılmasının bir önemi bulunmamaktadır⁷⁹. TTK'nun 380. maddesinin 2. cümlesinde de bu hususa işaret edilmektedir.

⁷⁵ **Aytaç**, s. 101-102.

⁷⁶ **Arslanlı**, AŞ-II, s. 197; **Ansay**, İbra, s. 426-426; **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 216; **Sungurbey**, s. 166, s. 175; **Atan**, s. 64; **Aytaç**, s. 84-85; **Çelik**, s. 182 vd.; **Akdağ Güney**, Şahsi İflas, s. 56.

⁷⁷ **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 216.

⁷⁸ **Aytaç**, s. 86.

⁷⁹ **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 218; **Arslanlı**, AŞ-II, s. 198; **Sungurbey**, s. 175; **Aytaç**, s. 85-86.

III. İBRANIN HUKUKİ SONUÇLARI

1. İBRANIN SORUMLULUK DAVALARINA ETKİSİ

TTK'nun 336. maddesinin 1. fıkrasına⁸⁰ göre, yönetim kurulu üyeleri; ortaklık, münferit pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarına karşı müteselsilen sorumludurlar. Yönetim kurulu, asıl olarak anonim ortaklığa karşı sorumludur. Bununla birlikte; yönetim kurulu üyelerinin fiilleri sonucu ortaklığın malvarlığında meydana gelen azalmalar, ortaklıkta pay sahibi olanlarla birlikte alacaklıların da zararı anlamına geleceğinden ve bu durumda ortaklığı idare ve temsile yetkili organ olarak yönetim kurulunun, dolayısıyla üyelerinin kendileri aleyhlerine harekete geçmesi beklenemeyeceğinden, TTK m. 340'm TTK m. 309'a yaptığı göndermeye istinaden, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunu gerektiren hallerde pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarının bağımsız olarak sorumluluk davası açma hakkı da bulunmaktadır⁸¹. Ortaklığa tanınan dava hakkı ile pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarına tanınan dava haklarının şartları birbirinden farklı olduğu için; alman ibra kararının bu davalara olan etkisi de farklı olacaktır. Bu çerçevede burada, genel kurulun yönetim kurulu üyeleri hakkında ibra kararı vermesinin, dava hakkını haiz bu üç grubun bu hakları bakımından ne gibi etkiye sahip olacağı değerlendirilecek, bu değerlendirmeden önce bu grupların dava hakkı hususunda ayrıca açıklama yapılmayacaktır.

a. Ortaklığın Açacağı Sorumluluk Davasına Etkisi

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere gerek İsviçre, gerekse Türk hukukunda anonim ortaklıkta ibra kararı, menfi borç ikrarı niteliğinde olduğundan⁸², genel kurulca geçerli olarak verilen ibra kararı ile ortaklık, söz konusu hesap dönemine ait ve ibranın kapsamına giren işlemlerden dolayı yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açamaz⁸³. Ortaklığın açacağı sorumluluk davası üzerindeki bu etki, ibranın açık veya zımni olmasından bağımsızdır⁸⁴. İbranın, sorumluluk davası açılmasına engel olması ancak ibranın kapsamına giren faaliyet ve işlemler için söz konusu olacağından, genel kurula ulaşmayan ve genel kurulca bilinmeyecek konularda ibra verilmiş sayılamayacağı için; böyle bir ibranın sorumluluk davasına etkisinden de bahsedilemez. Ayrıca kuruluş-tan doğan sorumluluğun tescilden itibaren dört yıl geçmedikçe ibra kararı ile

⁸⁰ TTK m. 336 fıkra 1: "İdare meclisi azaları şirket namına yapmış oldukları mukavele ve muamelelerden dolayı şahsan mesul olamazlar. Ancak aşağıda yazılı hallerde gerek şirkete gerek münferit pay sahiplerine ve şirket alacaklılarına karşı müteselsilen mesuldürler..."

⁸¹ **Akdağ Güney**, s. 241.

⁸² Bu konudaki açıklamalar için bkz. yukarıya II. 2.

⁸³ **Arslan**, AŞ-II, s. 196-200; **Domaniç, Hayri**, Anonim Şirketler, İstanbul 1978, s. 539; **Atan**, s. 65; **Çamoğlu**, İbra, s. 329; aynı yazar, Hukuki Sorumluluk, s. 234; **Çamoğlu** (Poroy/Tekinalp), nr. 616; **Ansay**, AŞ, s. 144, s. 149; aynı yazar, İbra, s. 422-423; **Aytaç**, s. 206-207; **İmregün**, Hukuksal Sorum, s. 268; aynı yazar, AO, s. 189, s. 193, s. 245; **Bahtiyar**, s. 140; **Tekil**, s. 227-228; **Helvacı**, s. 145; **Akdağ Güney**, s. 241; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 63; **Çelik**, s. 249-250.

⁸⁴ **Çamoğlu**, İbra, s. 330; **Aytaç**, s. 207; **Akdağ Güney**, s. 241.

ortadan kaldırılamaması nedeniyle, bu süre için ibranın sorumluluk davasına etkisi de söz konusu olmaz⁸⁵.

Sorumluluk davasının her halde genel kurul adına açılması nedeniyle, gerek genel kurul kararı, gerekse azınlık talebi sonucunda açılmasının bir önemi de bulunmamaktadır⁸⁶. Yönetim kurulu üyelerinin ibrasının reddi, genel kurulun sorumluluk davası açma hakkını saklı tuttuğu anlamına gelmesiyle birlikte, sorumluluk davası kendiliğinden açılmış olmaz. Öte yandan yönetim kurulu üyelerinin ibra edildiğine ilişkin karara rağmen, ortaklık adına sorumluluk davası açılması halinde, yönetim kurulu üyeleri ibra edildikleri def'ini ileri sürebileceklerdir⁸⁷.

b. İbranın Pay Sahipleri İle Ortaklık Alacaklılarının Açacağı Sorumluluk Davalarına Etkisi

Bir anonim ortaklığın yöneticilerinin kusurlu davranışları sonucunda ortaklığın uğradığı zararın giderilmesinde ortaklık dışında münferit pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarının da menfaatlerinin olduğu şüphesizdir. Bu nedenle kanunumuz yönetim kurulu üyeleri aleyhine, anonim ortaklık dışında, gerek münferit pay sahipleri, gerekse ortaklık alacaklıları tarafından da sorumluluk davası açılabileceğini öngörmüştür (TTK m. 309, 336, 341, 359). Münferit pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarının, yönetim kurulu üyelerine karşı açabilecekleri sorumluluk davaları iki tiptir. Buna göre; pay sahipleri ve ortaklık alacaklıları, hem doğrudan doğruya zararlar⁸⁸ hem de dolayısıyla zararlar nedeniyle dava açabilirler. Söz konusu sorumluluk davalarının hukuki dayanakları, niteliği ve şartları birbirinden farklıdır. Bu nedenle; genel kurulun ibra kararının sorumluluk davalarına olan etkileri gerek pay sahipleri, gerekse ortaklık alacaklıları bakımından ayrı ayrı incelenecektir.

aa. Dolayısıyla Zararlar Nedeniyle Açılacak Davalarda

aaa. Pay Sahiplerinin Dava Hakkı Bakımından

TTK, mehaz İBK'dan farklı olarak, ibra kararının münferit pay sahiplerinin dolayısıyla uğradıkları zararlar⁸⁹ nedeniyle açacakları sorumluluk davalarına etkisi hakkında herhangi bir düzenleme yapmamıştır. Buna karşılık; İBK m. 758 pay sahiplerinin menfaatini koruyacak şekilde bir düzenlemeye gitmiş ve ibra kararının sadece ibra yönünde oy kullanan veya yönetim kurulu üyelerinin ibra edildiklerini bilerek hisseleri devralanların, ibra edilen ilgililere karşı sorumluluk davası açamayacağını öngörmüştür. Ayrıca söz konusu hüküm, dava hakkı olan diğer hissedarların bu hakkını ibra kararından itibaren altı

⁸⁵ **Aytaç**, s. 207.

⁸⁶ **Çelik**, s. 249-250.

⁸⁷ **Akdağ Güney**, s. 241-242.

⁸⁸ Doğrudan doğruya zararlar nedeniyle açılacak davalar bakımından bkz. aşağıya "bb. Doğrudan Zararlar Nedeniyle Açılacak Davalarda" başlığı.

⁸⁹ Bu zararlara örnek olarak; "yöneticilerin yetkilerini kötüye kullanmaları, gerçek olmayan kar dağıtımı, spekülâtif krediler açılması ve gereksiz yatırımlar sonucu pay senetlerinin değerinin düşmesi, tasfiye artışı veya kar payının azalması" gösterilebilir (**Aytaç**, s. 209).

aylık süreye tabi tutmuştur⁹⁰. Söz konusu hükmün amacı, çoğunluğun keyfi şekilde alabileceği ibra kararına karşılık bu karara katılmayan münferit pay sahiplerini sorumluluk davası açma hakkından mahrum etmemektir⁹¹.

Bu konu doktrinde tartışmalı olup, çoğunluk görüşüne göre pay sahiplerinin sahip olduğu dava hakkı; asıl, bağımsız ve ikincil olmayan bir dava hakkı olduğundan, genel kurulca ibra kararı verilmiş olması pay sahiplerinin dolayısıyla uğradıkları zararlar nedeniyle sorumluluk davası açma haklarını etkilemeyecektir⁹². Zira pay sahibinin dava hakkı, ortaklığın dava hakkına bağlı ikincil bir dava değil, bağımsız ve şahsi bir davadır. TTK m. 309 ile getirilen sorumluluk davası, ortaklık tarafından açılmadığı takdirde, pay sahiplerince bireysel olarak açılabilecektir ki, bu hüküm davanın bu niteliğini ortaya koymaktadır⁹³. Öte yandan ibranın, pay sahiplerinin dava hakkını kaldıracağını kabul etmek, TTK'nun 336. maddesi hükmü ile birlikte 359. maddenin, pay sahiplerine sağladığı dava hakkının uygulama bakımından tümüyle ortadan kalkması sonucunu doğuracaktır⁹⁴. İlaveten TTK m. 379'da yer alan, genel kurul kararının toplantıda hazır bulunmayan veya aleyhte oy verenler de dâhil olmak üzere tüm pay sahiplerini bağlayacağına ilişkin hüküm de, pay sahiplerinin dava açma haklarının devam etmesine engel değildir. Zira ibra kararı, ortaklığın sadece kendi dava açma hakkından vazgeçmesi anlamında olduğundan ve TTK'nun m. 379 hükmü, ancak genel kurulun yetki alanına giren kararlarda uygulanacağından, bağımsız bir dava niteliğinde olan pay sahibinin sorumluluk davasını etkilemez⁹⁵. Bununla beraber, pay sahibinin sorumluluk davası açma hakkının müktesep bir hak niteliğinde olduğu ve rızası olmaksızın bu haktan mahrum edilemeyeceği de şüphesizdir⁹⁶. Tüm bu nedenlerle, ibra kararına olumsuz oy veren, oylamada çekimser kalan veya toplantıya katılmayan pay sahiplerimin, yönetim kurulu üyelerinin fiilleri sonucu maruz kaldıkları dolaylı zararlar için sorumluluk davası açma haklarının devam edeceği görüşü baskın görüştür. Ayrıca genel kurulda ibra lehinde olumlu oy kullanan pay sahibi, irade fesadı hallerine dayanarak oyunu iptal ettirmek suretiyle sorumluluk davası açabilecektir. Örneğin; hile veya tehdit sonucu ibraya olumlu oy verdiğim ispatlayan bir pay sahibinin lehte oy kullanmış olması, yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açmasına engel oluşturmayacaktır⁹⁷.

Bu görüşe karşılık doktrinde savunulan diğer bir görüş; ibra kararının, ortaklığın pay sahiplerinin dolaylı olarak uğradıkları zararlar nedeniyle yönetim

⁹⁰ **Aytaç**, s. 209; **Çelik**, s. 256-257; **Akdağ Güney**, s. 242.

⁹¹ **Çelik**, s. 257.

⁹² **Mimaroglu**, s. 117; **Domaniç**, s. 538; aynı yazar, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi II, İstanbul 1988, s. 874; **Çamoğlu**, İbra, s. 340-341; aynı yazar, Hukuki Sorumluluk, s. 219; **Baştug**, **İrfan**, Şirketler Hukukunun Temel Esasları, İzmir 1974, s. 382; **Aytaç**, s. 212; **Tekil**, s. 227-228; **Helvacı**, s. 145; **Akdağ Güney**, s. 242; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 64-65.

⁹³ **Aytaç**, s. 212.

⁹⁴ **Çamoğlu**, İbra, s. 340.

⁹⁵ **Aytaç**, s. 213.

⁹⁶ **Çamoğlu**, İbra, s. 340.

⁹⁷ **Aytaç**, s. 215.

kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldıracığı yönündedir⁹⁸. Bu görüşün savunucularından Çelik, ortaklar ve alacaklıların dava hakkının bağımsız nitelikte bir dava hakkı olmadığını, ikincil nitelikte bir dava olması nedeniyle, genel kurulun ibra kararının ortakları ve alacaklıların dava hakkını sona erdireceğini ileri sürmektedir⁹⁹. Zira TTK m. 379 hükmüne göre, genel kurul kararları genel kurula katılmayan veya katılıp olumsuz oy kullanan pay sahipleri için de geçerli olduğundan, bu hükme göre de alman ibra kararının pay sahiplerinin dava hakkını sona erdireceği açıktır. İbra kararma rağmen dava hakkının mevcut olduğunun kabul edilebilmesi için, TTK m. 309'da dava hakkı tanınması gibi, İBK m. 758 hükmünün öngördüğü şekilde bu konuda yine istisnai bir düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Böyle istisnai bir düzenleme de bulunmadığına göre, pay sahiplerinin dava hakkı bulunmamaktadır. Ayrıca pay sahiplerinin ibra kararma rağmen sorumluluk davası açabilmesi için, alman ibra kararının TTK m. 381 hükmüne göre 3 ay içinde açılacak iptal davası ile iptalinin sağlanması gerekecektir¹⁰⁰.

bbb. Alacaklıların Dava Hakkı Bakımından

İbra kararının, ortaklık alacaklıların dolayısıyla zararları¹⁰¹ nedeniyle açacakları davalarına etkisi konusunda ne İsviçre, ne de Türk hukukunda bir hüküm bulunmadığı, ancak İsviçre doktrininde, ibra kararının ortaklık alacaklılarının dolayısıyla zararlarını tazmin için açacakları sorumluluk davalarını etkilemeyeceğinin oybirliği ile kabul edildiği ifade edilmektedir¹⁰². Ancak bu husus hukukumuzda tartışmalı olmakta birlikte, çoğunluğun savunduğu görüşe göre; genel kurulca alman ibra kararının, ortaklık alacaklılarının uğradığı dolayısıyla zararlar nedeniyle yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma hakkına etki etmeyeceği yönündedir¹⁰³. Pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarının, uğradıkları dolaylı zararlar nedeniyle ibra edilen yönetim kurulu üyeleri aleyhine açacakları sorumluluk davaları bakımından, aralarında bir fark bulunmamakta, pay sahiplerinin dava hakkı gibi alacaklıların dava hakkı da ortaklığın dava hakkından bağımsız ve asıl niteliktedir. Zira her ikisinin de TTK m. 309'a tabi oldukları düşünülürse, pay sahipleri için varılan sonucun ortaklık alacaklıları hakkında ve hatta evleviyetle uygulanması gerekir¹⁰⁴. Genel kurul, yönetim kurulu üyelerini ibra etmek suretiyle kendi dava

⁹⁸ **Arslanlı**, AŞ-II, s. 185; **Atan**, s. 65; **Ansay**, AŞ, s. 133, s. 141; aynı yazar, İbra, s. 423; **Postacioğlu**, s. 489; **İmregün**, AO, s. 250; **Çelik**, s. 260-261.

⁹⁹ **Çelik**, s. 260.

¹⁰⁰ **Çelik**, s. 261.

¹⁰¹ Bu zararlara örnek olarak, "kredi veya borç verme nedeni ile alacaklarının karşılanamaması, ortaklığın sona ermesinde zarar doğması, denetçilerin bilançoğu incelemeleri sonucu sermayenin yarısının karşılıksız kalmasına rağmen bunu yönetim kurulu ve genel kurula bildirmedikleri, mahkemeye intikal ettirmedikleri için zararların artması nedeniyle alacaklarının tehlikeye girmesi" gösterilebilir (**Aytaç**, s. 218-219).

¹⁰² Ayrıca İsviçre doktrini için bkz. **Akdağ Güney**, s. 243, dn. 699'daki yazarlar.

¹⁰³ **İmregün**, AO, s. 193; **Domaniç**, s. 538; **Çamoğlu**, İbra, s. 342; aynı yazar, Hukuki Sorumluluk, s. 238; **Aytaç**, s. 221; **Tekil**, s. 296; **Atan**, s. 66; **Baştuğ**, s. 383; **Helvacı**, s. 145; **Akdağ Güney**, s. 243; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 65.

¹⁰⁴ **Aytaç**, s. 221.

hakkından feragat edebilirse de, ortaklık karşısında üçüncü kişi konumunda olan ortaklık alacaklılarının dava hakları üzerinde tasarrufta bulunamaz¹⁰⁵. Dolayısıyla, genel kurul ibra kararı ile zarara katlanmak isteyebilir, ancak alacaklıların da zarara katlanmalarını beklemesi doğru olamaz¹⁰⁶.

Ancak doktrindeki bu baskın görüşün aksini savunanlara göre; ortaklık genel kurulunun ibra kararı, pay sahipleri ile alacaklıların dolayısıyla zararları nedeniyle dava açma haklarını ortadan kaldırır¹⁰⁷. Zira alacaklıların dava hakkı, ortakların dava hakkı gibi genel kurul kararına tabi tutularak, asıl dava hakkı sahibi ortaklığın yönetim kurulu üyelerini ibra etmesiyle; alacaklıların ortaklık lehine dava açma haklarının da sona ereceği ifade edilmektedir¹⁰⁸. Ayrıca pay sahipleri ve alacaklıların dava hakkının ikincil nitelikte olması ve genel kurulun ibra kararına rağmen alacaklıların dava haklarının devam ettiğine ilişkin Alman hukukunda (AktG § 93/5) olduğu gibi, açık ve istisnai bir düzenleme de bulunmadığına göre, alacaklıların dava hakkının bulunmadığı sonucuna varılır¹⁰⁹. Ancak ibra kararına rağmen sorumluluk davası açmak isteyen pay sahibinin alman ibra kararını TTK m. 381 uyarınca iptal ettirmeleri mümkün iken, alacaklıların ibra kararının iptalini sağlayacak böyle bir imkân bulunmaması dolayısıyla, alacaklılar ibra kararına karşı hiçbir müdahalede bulunamayacaklardır. Bu bakımdan özellikle alacaklıları zarara uğratmak amacıyla alman ibra kararına karşı alacaklılara bir çıkış imkânının tanınması gerekecektir¹¹⁰. Buna göre, ibra kararının çoğunlukla bağışlama biçiminde ivazsız bir tasarruf işlemi olması dolayısıyla, alacaklıların ibra kararına karşı İİK m. 277-284 hükümlerinde öngörülen tasarrufun iptali davası açmalarına herhangi bir engel bulunmaması nedeniyle, alacaklılarca tasarrufun iptali davası açılabilecektir. Teknik anlamda tasarrufun iptalinden söz konusu olmasa da, bu davanın kazanılması halinde yapılan tasarruf geçerli kalmaya devam etmekle birlikte, davayı kazanan alacaklı, alacağı oranında yapılan tasarruf üzerinde icra işlemi yapıp alacağına kavuşabilecektir. Bu bakımdan ibra kararına rağmen, İİK m.277-284 hükümlerine dayanarak dolayısıyla zarar gören alacaklıların zararlarını karşılayacak oranda yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açılabilecektir¹¹¹.

bb. Doğrudan Zararlar Nedeniyle Açılacak Davalarda

TTK'nun 336 ve 341. maddeleri pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarının doğrudan doğruya zararlara dayanan sorumluluk davalarını da kapsamak suretiyle anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerini, pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarına karşı sorumlu tutmuştur.

¹⁰⁵ **Çamoğlu**, İbra, s. 342; aynı yazar, Hukuki Sorumluluk, s. 238; **Aytaç**, s. 221; **Akdağ Güney**, s. 243.

¹⁰⁶ **Akdağ Güney**, s. 243.

¹⁰⁷ **Arslanlı**, AŞ-II, s. 189; **Ansay**, AŞ, s. 145; **Mimaroğlu**, s. 119; **Çelik**, s. 262.

¹⁰⁸ **Arslanlı**, AŞ-II, s. 189.

¹⁰⁹ **Çelik**, s. 262.

¹¹⁰ **Çelik**, s. 262-263.

¹¹¹ **Çelik**, s. 263.

Doğrudan doğruya zarar, pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarının, yönetim kurulu üyelerinin faaliyet ve işlemleri sonucunda, ortaklığın herhangi bir zararı olmasa da, bundan bağımsız olarak uğrayacakları zararlardır¹¹². Burada ortaklığın bir zarar görüp görmediğinin önemi bulunmamakta ve pay sahipleri uğradıkları doğrudan doğruya zararlar¹¹³ nedeniyle yönetim kurulu üyelerine karşı açacakları davada tazminatın kendilerine ödenmesini isteyebilecekler, alacaklılar da uğradıkları doğrudan doğruya zararları¹¹⁴, ortaklık ve pay sahiplerinden bağımsız olarak talep edebileceklerdir. Zira maruz kaldıkları zarar, ne ortaklık, ne de pay sahiplerini ilgilendirir, sadece kendilerini ilgilendirmektedir¹¹⁵.

Anonim ortaklıkta münferit pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarının, yönetim kurulu üyelerinin faaliyet ve işlemleri sonucunda doğrudan doğruya uğradıkları zararlar ile ortaklığın zararı arasında zorunlu bir bağ bulunmadığından; ortaklık pay sahipleri ile alacaklıların sahip olduğu haklar, ortaklığın dava haklarından tamamen bağımsızdır¹¹⁶. Zira pay sahipleri ve ortaklık alacaklıları, ortaklıktan tamamen bağımsız olarak bir zarara maruz kaldıkları için ortaklık ile yönetim kurulu üyeleri arasındaki ibra kararının, bunların dava hakkına bir etkisi olamaz. Ayrıca zarar neticesinde ortaya çıkacak ilişki, pay sahipleri ve ortaklık alacaklıları ile yönetim kurulu üyeleri arasında olup, pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarının sahip olduğu dava hakkından, genel kurulun alacağı ibra kararı ile ortaklık tarafından feragat edilebileceğine ilişkin bir yetki de bulunmamaktadır¹¹⁷.

Netice itibarıyla, doktrinde gerek pay sahiplerinin, gerekse ortaklık alacaklılarının uğradıkları doğrudan zararlar nedeniyle; sorumluluk davası açma

¹¹² **Çamoğlu**, İbra, s. 342-343; **Aytaç**, s. 208 ve 217.

¹¹³ Pay sahiplerinin doğrudan doğruya zararlarına örnek olarak; “bilançoya hâkim olan kurulların ihlali sonucunda ortaklık hiç zarar görmeksizin veya ortaklığın zararı yanında pay sahiplerine munzam zarar verilmiş olması, mesela, ortağın bilançonun doğruluğuna inanarak pay sahibi olması veya paylarını elden çıkarması, sermaye artırımında pay sahiplerinin yeni pay alma haklarının ihlal edilmesi, ortağın payının kanuna aykırı şekilde iptali, sermaye payına uygun temettü hissesi ödenmemesi, yine bilançodaki yanlış kayıtlar veya genel kuruldaki yanıltıcı beyanlar nedeniyle ortağın çok yüksek bedelle yeni paylar almaya sevk edilmesi, bir ortağın genel kurula katılmasına hak-sız olarak engel olunması gösterilmektedir” (**Çamoğlu**, İbra, s. 343; **Aytaç**, s. 208).

¹¹⁴ Ortaklık alacaklıların doğrudan doğruya zararlarına örnek olarak; “bilançonun doğruluğuna güvenip veya ortaklığın mali durumu hakkında yönetim kurulu üyeleri tarafından verilen yanıltıcı bilgiler sonucu ortaklığa kredi açmaları, sermaye indiriminin önce kendileri tatmin edilmeden veya alacaklarına karşı teminat gösterilmeden gerçekleştirilmesi, ortaklık mevcudunun borçlarını karşılayamayacak hale gelmiş olmasına rağmen, yönetim kurulu üyelerinin iflası talep etmeyip, alacaklılardan bir kısmına ödemedede bulunmuş olmaları, ortaklık sermayesinin tümüyle ödenmiş olduğuna dair gerçek dışı bilgiye güvenerek ortaklıkla sözleşme yapılması, ortaklık tahvil sahiplerine karşı izahnamenin yayınlanmasından sonra kredi şartlarının kötüleştirilmesi gösterilebilir” (**Aytaç**, s. 217).

¹¹⁵ **Çamoğlu**, İbra, s. 342-343; **Aytaç**, s. 217.

¹¹⁶ **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 238-239; aynı yazar, İbra, s. 346; **Aytaç**, s. 208 ve s. 218; **Çelik**, s. 263.

¹¹⁷ **Aytaç**, s. 208 ve s. 218.

haklarının genel kurulun ibra kararından etkilenmeyeceği, oy birliği ile kabul edilmektedir¹¹⁸.

2. İBRANIN BANKACILIK KANUNUNA İSTİNADEN AÇILACAK ŞAHSİ İFLAS DAVASINA ETKİSİ

Anonim ortaklık şeklinde örgütlenen bankaların yönetim kurulu üyeleri, TTK m. 336 ve devamı hükümlerinde düzenlenen hukuki sorumluluk davası yanında, verdikleri zararlar ile sınırlı olmak üzere, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu (BankK)'nun 110. maddesindeki düzenlemeye¹¹⁹ istinaden şahsi iflas davasına da tabidirler. Ancak bazı yöneticilerin daha önce banka genel kurulunda ibra edilmiş olmaları halinde, BankK'nun söz konusu hükmüne istinaden bu yöneticiler aleyhine şahsi iflas davası açılmayacağı hususundaki iddialar, uygulamada en fazla itiraz edilen konularının başında gelmektedir¹²⁰.

Bu iddianın temel dayanağını, şahsi iflas davalarına da, TTK m. 336 ve devamında düzenlenen hukuki sorumluluk hükümlerinin uygulanması gerektiği yönündeki görüş¹²¹ oluşturmaktadır. Ancak, bankanın bazı yöneticilerinin genel kurul tarafından ibra edilmeleri dolayısıyla bu yöneticiler hakkında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından şahsi iflas davası açılmayacağını söylemek, hukuki sorumluluk davası ile şahsi iflas davasının özdeş davalar olduğu anlamına gelir. Oysaki kaynağını BankK'ndan alan şahsi iflas davası; getiriliş amacı, düzenleniş şekli, içeriği, hüküm ve sonuçları bakımından TTK m. 336 vd. hükümlerinde düzenlenen hukuki sorumluluk davasından tamamen farklı¹²², bağımsız nitelikte bir sorumluluk davasıdır¹²³. Zira Bankacılık Kanunu'ndaki bu düzenlemenin amacı; TTK'da düzenlenen sorumluluk davasının dışında, daha süratli ve daha etkin bir biçimde ilgili yöneticilerin sorumluluğuna gidilmesidir¹²⁴.

¹¹⁸ **Arslanlı**, AŞ-II, s. 186; **Domaniç**, s. 543; **Atan**, s. 66; **Çamoğlu**, İbra, s. 346; aynı yazar, Hukuki Sorumluluk, s. 238-239; **Ansay**, AŞ, s. 133, 135 ve 144; aynı yazar, İbra, s. 422-423; **Aytaç**, s. 206-207; **İmregün**, AO, s. 197; **Tekil**, s. 296; **Çelik**, s. 263; **Akdağ Güney**, s. 241.

¹¹⁹ Şahsi sorumluluk başlıklı maddenin 1. fıkrası: "Bir bankanın yöneticilerinin ve denetçilerinin kanuna aykırı karar ve işlemleriyle banka hakkında 71 inci madde hükümlerinin uygulanmasına neden olduklarının tespiti hâlinde, bankaya verdikleri zararlarla sınırlı olarak bunların şahsi sorumlulukları yoluna gidilerek, Fon Kurulu kararına istinaden ve Fonun talebi üzerine doğrudan şahsen iflaslarına mahkemece karar verilebilir..." şeklindedir.

¹²⁰ **Akdağ Güney**, s. 244; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 71.

¹²¹ Tekinalp'e göre; yöneticilerin şahsi iflaslarına hükmedilebilmesi için, bankanın Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilmesine neden olan işlemlerde sorumluluklarının bulunması gerekir. Bundan maksat, söz konusu yöneticilerin, TTK m. 336 vd. hükümleri ile 309. maddesi anlamında sorumluluklarının sabit olmasıdır. İflas davası içinde anılan hükümlerin uygulandığı bir yargılama gerçekleşecektir (**Tekinalp, Ünal**, Fondaki Bankanın Hukuku, İstanbul 2003, s. 187).

¹²² Şahsi iflas davası ile sorumluluk davası arasındaki farklılıklar için ayrıca bkz. **Akdağ Güney**, s. 208-209; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 72-73.

¹²³ **Akdağ Güney**, s. 245; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 73.

¹²⁴ **Akdağ Güney**, s. 245; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 73-74.

Banka yöneticilerinin (yönetim kurulu üyelerinin) ibra edilmiş olmalarının TTK m. 336'ya istinaden açılan sorumluluk davasına engel teşkil edeceğini, ancak Bank'na istinaden açılacak şahsi iflas davasının tamamen bağımsız, kendine özgü bir sorumluluk davası olması ve bu davada TTK m. 336'ya istinaden karar verilemeyecek olması dolayısıyla, şahsi iflas davası açısından herhangi bir engel teşkil etmeyeceği söylenebilir. Öte yandan kanun koyucu Bank'nun 133. maddesine¹²⁵, "varsa ibraların iptali" ifadesini eklemek suretiyle açılabilir sorumluluk davasında karşılaşılabilecek ibra engelini ortadan kaldırmaya çalışmıştır. İbranın şahsi iflas davası için bir engel teşkil etmesi halinde de kanun koyucunun benzer bir düzenleme getirmiş olması gerekirdi¹²⁶. Dolayısıyla Bank'nun şahsi sorumluluğa ilişkin 110. maddesinde benzer bir ifadeye yer verilmemiş olmasından, ibranın şahsi iflas davası önünde bir engel olmadığı sonucunu çıkarabiliriz.

Öte yandan, TTK'na istinaden genel kurulca ibra kararı verilmiş banka yöneticilerinin sorumsuzluğunu, Bank'na istinaden açılacak şahsi iflas davasına taşımak suretiyle ibranın etkisini bu kadar genişletmek, kanun koyucunun açık iradesi karşısında hukuka aykırılık teşkil eder. Ayrıca Bank'na istinaden açılan şahsi iflas davaları, bankanın dava hakkından doğan ikincil bir dava olmayıp tamamen bağımsız niteliktedir. İşte bu nedenle de, bankanın dava hakkından vazgeçmiş olması, TMSF'nin dava açmasına engel teşkil etmez. Bunun aksine düşünmek, şahsi iflas davasına ilişkin düzenlemenin bir anlamı kalmadığını gösterecektir. Zira yönetim kurulu üyeleri genel kurulda ibra edilmekle her türlü sorumluluktan kurtulurlar ki; bu durumun Bank'nun konuluş amacına da açıkça aykırı olduğu şüphesizdir¹²⁷.

Sonuç olarak; bir bankanın bazı yönetim kurulu üyelerinin genel kurulda ibra edilmiş olması, TTK hükümlerine istinaden ve yalnızca ortaklık (banka) adına açılan hukuki sorumluluk davasında ileri sürülebilirken, Bank'na istinaden bu kişiler aleyhine TMSF tarafından şahsi iflas davası açılmasına bir engel teşkil etmeyecektir¹²⁸.

3. 6102 SAYILI YENİ TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE İBRA VE İBRANIN SORUMLULUK DAVASINA ETKİSİ

Anonim ortaklıkta yönetim kurulu üyelerinin ibrası ile ilgili olarak, YTTK'nda 424 ve 558 olmak üzere iki maddede düzenleme yapıldığı görülmektedir¹²⁹. Bu düzenlemelerden ilki mevcut TTK'nun 380. maddesinden

¹²⁵ Sorumluluk davalarına ilişkin istisnai yetkiler başlıklı maddenin 1. fıkrası: "Faaliyet izni kaldırılan bankaların tasfiyelerinin tamamlanması ancak iflas veya tasfiye masa alacaklarının tahsil edilememiş olması hâlinde, bankanın sorumlulukları tespit edilen ortakları, yönetim kurulu eski üyeleri ve denetçileri aleyhine varsa ibralarının iptali ve işlemleri nedeniyle verdikleri zararın tazmini için tasfiyenin tamamlanmasını müteakip beş yıl içinde Fon tarafından dava açılabilir..." şeklindedir.

¹²⁶ **Akdağ Güney**, s. 245; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 74.

¹²⁷ **Akdağ Güney**, s. 245; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 74-75.

¹²⁸ **Akdağ Güney**, s. 245-246; aynı yazar, Şahsi İflas, s. 75.

¹²⁹ YTTK'nun söz konusu iki maddesi, TBMM'ye sunulan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'ndaki aynı numaralı maddelerin herhangi bir değişiklik yapılmadan kabul edilmiş halidir.

esinlenilerek yapılmış; ikincisi ise İBK'nun 758/1 ve 2/b.1 maddelerinden alınmıştır.

YTTK m. 424 "(1) Bilançonun onaylanmasına ilişkin genel kurul kararı, aksine açıklık bulunmadığı takdirde, yönetim kurulu üyelerinin, yöneticilerin ve denetçilerin ibrası sonucunu doğurur. Bununla beraber, bilançoda bazı hususlar hiç veya gereği gibi belirtilmemişse veya bilanço şirketin gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içeriyorsa ve bu hususta bilinçli hareket edilmişse onama ibra etkisini doğurmaz." hükmündedir. Yeni kanunun bu maddesi¹³⁰ mevcut TTK'nun 380. maddesinin büyük ölçüde tekrarından ibarettir. Mevcut düzenlemeye nazaran YTTK'nun bu maddesinde göze çarpan değişiklik; bilançonun gerçeği yansıtmadığı veya gerçeğe engel olacak bazı hususları içerdiği durumlarda ibranın etki doğurmaması için, ibra edilenlerin bu durumlarda bilinçli hareket etmelerini aramasıdır. Mevcut düzenlemede bilançonun gerçeği yansıtmamasının bilinçli veya bilinçsizce yapıldığı hususunda bir ayırma gidilmemiş ve her iki halde de bilançonun tasdikini ibra sonucuna bağlamamıştır. YTTK'da ise, bilinçli hareket etme şartı getirilmek suretiyle, bilançoyu düzenleyenlerin bilinçli hareket etmemeleri halinde ibranın geçerli olacağı öngörülmektedir. Bilanço hazırlamak yönetim kurulu üyelerinin en temel görevi olmasına ve bunun gereği gibi yerine getirilmemesi yönetim kurulu üyelerinin sorumluluklarını gerektirmesine rağmen, yeni kanundaki bu düzenleme ile yönetim kurulu üyelerinin kasti davranışları ile gerçeğe aykırı bilanço düzenlemeleri hali hariç, yanlış veya yanıltıcı bilanço nedeniyle sorumlu tutulamayacakları düzenlenmiş olmaktadır. Düzenleme bu şekilde yönetim kurulu üyelerini yanlış bilançoya rağmen sorumluluktan kurtulmanın yolunu açmakta ve yönetim kurulunun hatasının sonucuna ortaklığı katlanmak durumunda bırakmaktadır¹³¹.

YTTK m. 558 ise; "(1) İbra kararı genel kurul kararıyla kaldırılamaz. 445 inci madde hükmü saklıdır.

(2) Şirket genel kurulunun, sorumluluktan ibraya ilişkin kararı, ibranın kapsadığı açıklanan maddi olaylara ilişkin olarak, şirketin, ibraya olumlu oy veren ve ibra kararını bilerek payı iktisap etmiş olan pay sahiplerinin dava hakkını kaldırır. Diğer pay sahiplerinin dava hakları ibra tarihinden itibaren altı ay geçmesiyle düşer." şeklinde ifade edilmiştir¹³². YTTK'nun bu maddesinin ilk fıkrasında, ibranın genel kurul kararıyla kaldırılamayacağı yönünde açık bir

¹³⁰ YTTK'nun söz konusu maddesi henüz tasarı halinde iken, madde ile ilgili olarak Moroğlu, iki noktada değerlendirme ve öneride bulunmuştur. Bunlardan ilki; ibranın "sorumluluk" ile ilgili olması nedeniyle Tasarı'nın sistematığına göre on birinci bölümde 558. maddede yer alması gerektiğidir. İkincisi ise, ibrayı düzenleyen 424. maddenin eksik ve yetersiz olduğu, ayrıca TTK'nun "dolaylı ibra"yı düzenleyen doğrudan ibraya yer vermeyen hükmünün olduğu gibi Tasarı'ya geçirilmiş, ancak doğrudan ibranın düzenlenmesi gerekliliğinin gözden kaçırılmış olduğudur (Bkz. **Moroğlu, Erdoğan**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı Taslağı, Değerlendirme ve Öneriler, TBB, Ankara 2006, s. 219).

¹³¹ **Akdağ Güney**, s. 247-248.

¹³² İbranın doğrudan sorumluluk ile ilgili olması ve aynı konunun iki ayrı yerde parça parça düzenlenmesi sistematik bakımdan doğru olmayıp, 424. madde hükmü 558. madde içinde yer almalıdır. (**Moroğlu**, Tasarı, s. 292).

düzenleme getirilmiştir¹³³. TTK'da bu hususta açık bir düzenleme olmamakla birlikte, ibra kararının geri alınamayacağı yönünde bir ihtilaf da bulunmaktadır¹³⁴. YTTK'nun söz konusu maddesinin 2. fıkrasında getirilen iki yenilik ise İBK'nun 758. maddesinin 1 ve 2. fıkralarından alınmıştır. Bunlardan biri, ibra hususunda olumlu oy veren veya ibrayı bilerek ortaklık hissesini satın alan pay sahiplerinin dava hakkının kalkacak olması; ikincisi ise, ibra hususunda olumlu oy kullanmayan diğer pay sahiplerinin ibra vermemek suretiyle saklı tuttukları dava haklarının ancak altı ay içinde kullanılması gerektiğidir¹³⁵.

YTTK'nda düzenlenen şekli ile ibra kararının sorumluluk davalarına etkisi, mevcut düzenlemeden iki noktada ayrılmaktadır. Buna göre ilk farklı husus, YTTK'nun 424. maddesinde yer alan "bilinçli hareket etme" koşuludur. Bu koşula göre, bilânço ortaklığın gerçek durumunun görülmesine engel olacak bazı hususları içermesine rağmen, yönetim kurulu üyeleri bunları bilmeden hareket etmişlerse, genel kurulun ibra kararı etkili olacak ve kendilerine karşı ortaklık tarafından sorumluluk davası açılması mümkün olmayacaktır. Söz konusu bilinçli hareket etme şartı, yalnızca ortaklığın dava açma hakkına engel olacak, pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarının dava hakkına ise her hangi bir etkisi olmayacaktır. İbranın sorumluluk davalarına etkisi ile ilgili olarak mevcut düzenleme ile YTTK arasındaki diğer bir fark ise; ibranın onaylandığı genel kurul toplantısına katılmayan veya katılıp da olumsuz oy kullanan pay sahibinin dava hakkının, ibra tarihinden itibaren altı ay geçmek suretiyle düşmesinde görülmektedir. Söz konusu altı aylık süre, sadece pay sahipleri için öngörülmüş olup ortaklık alacaklıları bu süre ile bağlı değildirlir¹³⁶.

4. İBRANIN DİĞER SONUÇLARI

İbranın hukuki sonuçları asıl olarak ibranın hukuki sorumluluk davalarına etkisi ile ortaya çıkmaktadır. Ancak bunun yanında ibranın bir takım sonuçları daha bulunmakta olup bunlara kısaca değinilecektir.

¹³³ Öte yandan Moroğlu, Tasarı'nın 424 ve 558. maddelerinde sadece dolaylı (örtülü) ibraya yer verilmesini, ancak açık ibranın düzenlenmemesini önemli bir eksiklik olarak görmektedir. Zira ibra, bilanço, kar zarar hesabının onaylanması suretiyle dolaylı (örtülü) olarak verilebileceği gibi, bununla ilgili olmaksızın bağımsız ve açık bir ibra kararı ile de verilebilecektir. Yazar, bu bakımdan asıl olarak hukuken geri alınamayacak olan ibranın bu ibra olduğunu, yani maddede ibra kararının geri alınamayacağı belirtilmesine rağmen bunun asıl ilgili olduğu doğrudan (açık) ibranın Tasarı'da düzenlenmediğini ifade etmektedir. Ayrıca yazar, bu fıkranın ikinci ve son cümlesinin gereksiz olduğunu, zira ilk cümlenin "ibranın genel kurul kararı ile kaldırılmamasından" söz etmekte olduğunu ve iptal davası yoluyla "kaldırılmasına" herhangi bir engel oluşturmadığını belirtmektedir (bkz. ve karşı. **Moroğlu**, Tasarı, s. 292).

¹³⁴ **Akdağ Güney**, s. 246-247.

¹³⁵ **Akdağ Güney**, s. 246-247. Moroğlu, bu fıkranın 1. cümlesi hükmünü dava açma hakkını gereksiz yere kısıtlanması bakımından; ikinci cümlesindeki dava hakkını altı aya çıkararak hükmün ise, ortaklığın bağımsız denetçiler tarafından denetleniyor olması ve gerekirse bunların da sorumlulukları yoluna gidilebilecek olması nedeniyle gereksiz bulmakta ve üç aylık iptal davası süresini yeterli saymaktadır (bkz. **Moroğlu**, Tasarı, s. 292).

¹³⁶ **Akdağ Güney**, s. 249.

a. Yöneticilerin Müteselsil Sorumluluğuna Etkisi

Anonim ortaklıkta yönetim kurulu üyelerinin ibrasına ilişkin karar genel ibra niteliğinde, yani yönetici ve denetçilerin tümüne verilmiş ise, müteselsil sorumluluktan artık bahsedilemeyeceğinden, ilgililer ibra edilmişlerdir ve ortaklığa karşı sorumlulukları kalmamıştır. Buna karşılık ibra kararı, bir takım yönetici ve denetçilerin ibra edilip diğerlerinin ibra edilmediği şekilde özel bir ibra kararı niteliğinde ise, ibra edilen yöneticilerin sorumlulukları kalkacak, diğerlerinin müteselsil sorumluluğu zararın tamamına bağlı olarak devam edecektir¹³⁷. İbra kararı yönetim kurulu üyeleri arasındaki iç ilişkiyi etkilemediğinden, ibra edilmeyen yöneticilerin tazminat ödemeye maruz kalmaları ve kusurlarının bulunması halinde ibra edilenlere, rücu edebileceklerdir¹³⁸.

Ancak ibra kararının sadece ortaklığın dava hakkını düşürdüğünü savunanlara göre; TTK'nun bir ayırım yapmadan payların sadece ibradan sonra devredilip geri alınabileceğini hükme bağlaması, yatırılan payların teminat olma fonksiyonuna aykırı düşeceği için, özellikle pay sahipleri ve ortaklık alacaklıları tarafından dava açıldığı veya açılmasının kesinlik arz ettiği hallerde, teminat paylarının iade edilmemesi gerekmektedir¹³⁹. Bu görüşe karşılık olarak; ibra kararının ortaklıkla birlikte, münferit pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarının dava haklarını da sona erdireceği gerekçesiyle, TTK'nun anılan hükmüne uygun olarak, ibra kararı verilmesi üzerine teminat olarak yatırılan hisselerin de iade edilmesi gerekeceği ifade edilmektedir¹⁴⁰.

b. Teminat Olarak Tevdi Edilen Paylara Etkisi

TTK m. 313/1 hükmü, yönetim kurulu üyelerinin hisse senedi tevdi etme yükümlülüğünü düzenlemiştir. Buna göre; yatırılan hisse senetleri üyenin genel kurul tarafından ibrasına kadar, görevinden doğan sorumluluğa karşı teminat hükmünde olup, bu hisse senetlerinin başkalarına devri ve ortaklıktan geri alınması mümkün değildir. Dolayısıyla yönetim kurulu üyelerinin ibra edilmesi ile bu devir ve geri alma yasağı kalkacak, gerek görülmesi halinde de hisseler ilgili üyeye iade edilebilecektir¹⁴¹.

c. Denetçi Olarak Seçilme Engeline Etkisi

TTK'nun 374. maddesinin 4. fıkrası hükmü, yönetim kurulu üyeliği ile denetçiliğin aynı şahısta birleşmesini yasaklanmıştır. Aynı şekilde, ortaklığın memur ve işçilerinin de bu görevleri sırasında denetçi olmaları da mümkün değildir. Söz konusu hükme göre; yönetim kurulu üyelerinin denetçi olabilme-leri için haklarında genel kurulca ibra kararı alınmış olmalıdır. Böylece genel kurul tarafından yönetim kurulu üyelerine ilişkin verilecek ibra kararı, bunların denetçi seçilmesi engelini de ortadan kaldırmış olacaktır¹⁴².

¹³⁷ **Aytaç**, s. 222-223; **Çelik**, s. 267.

¹³⁸ **Çelik**, s. 267.

¹³⁹ **Aytaç**, s. 224; **Çamoğlu**, Hukuki Sorumluluk, s. 232, dn. 95.

¹⁴⁰ **Çelik**, s. 269.

¹⁴¹ **Aytaç**, s. 222; **Çelik**, s. 268.

¹⁴² **Çelik**, s. 269.

IV. SONUÇ

Bir anonim ortaklıkta genel kurul tarafından yönetim kurulu üyeleri hakkında alınan ibra kararının, bu üyelerin faaliyet ve işlemleri neticesinde verdikleri zararlar dolayısıyla ortaklık, pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarının bunlara karşı sorumluluk davası açma hakları üzerindeki etkisi önemli sonuçları olan bir konudur. İbra kararı ile sorumluluk davasının tamamen ortadan kalkacağı konusunda verilecek olumlu bir cevapla, yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğuna ilişkin sistem etkinliğini tamamen kaybetmiş olacaktır. Bu sonucun, yönetim kurulu üyeleri hakkında etkin bir sorumluluk kurmak isteyen ve bunu sağlamak için, ortaklık yanında pay sahipleri ile ortaklık alacaklılarına da dava açma hakkı tanıyan kanun koyucunun amacına aykırı olacaktır.

Doktrindeki tartışma ve görüş ayrılıklarına rağmen, çoğunluğun kabul ettiği üzere, geçerli bir ibra kararı niteliği itibariyle menfi borç ikrarıdır. Bu bağlamda ibranın, kapsamına giren hususlarda ortaklığın yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma hakkını ortadan kaldırdığı şüphesizdir.

Öte yandan, TTK m. 336 vd. hükümleri ortaklık yanında pay sahipleri ve ortaklık alacaklılarına da yönetim kurulu üyelerine karşı sorumluluk davası açma hakkını tanımıştır. Ancak bu dava hakkı hukuki dayanak ve nitelik yönünden farklıdır. Hem pay sahiplerinin hem de ortaklık alacaklılarının, uğradıkları doğrudan doğruya zararlar nedeniyle açacakları sorumluluk davalarının ibra kararından etkilenmeyeceği hususunda görüş birliği vardır. Buna karşılık, dolayısıyla zararlar nedeniyle dava hakları konusunda çeşitli tartışma ve tereddütler bulunmaktadır. Hem İsviçre, hem de Türk hukuk doktrininde çoğunluğun savunduğu ve bizim de katıldığımız görüşe göre, ibra kararı gerek alacaklıların gerekse ortakların dolayısıyla zararları dayanarak yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açma hakkını kaldırmaz. Alacaklıların dava hakkı bakımından daha rahat kabul edilen bu görüş, pay sahipleri bakımından çok daha tartışmalıdır. İBK'da pay sahibinin dava hakkı konusunda açık bir düzenleme bulunmaktadır. Ancak Türk hukukunda bu hususta bir düzenleme yer almamaktadır. Buna karşılık aynı sonuç Türk hukukunda da savunulmaktadır. Dolayısıyla ibra kararı, pay sahiplerinin de dava açma hakkına etki etmeyecektir. Zira bunun aksini benimsemek pay sahiplerine ve ortaklık alacaklılarına bağımsız bir dava hakkı tanıyan kanun koyucunun iradesine aykırı düşer. Şayet kanun koyucu bunun aksini amaçlasaydı, sorumluluk davası açma hakkını sadece genel kurul verir ve dava açmaya hakkı olanlar arasında pay sahipleri ve alacaklıları da saymazdı. Bu dava, pay sahipleri ve ortaklık alacaklıların kendi menfaatlerini korumak amacıyla verilmiştir. Ortaklığın kendi hakkından vazgeçmesi, yani yönetim kurulu üyelerini ibra ederek onlara karşı sorumluluk davası açmayacağını bildirmiş olması mümkün iken, genel kurulun pay sahipleri ve özellikle de ortaklık karşısında üçüncü kişi konumunda olan alacaklıların sorumluluk davası açma hakkı üzerinde tasarrufta bulunması söz konusu olamaz. Ayrıca ibraya şirketler hukuku bakımından yüklenen anlamdan daha fazlasının verilmeye çalışılması da doğru değildir. Öte yandan, pay sahibi tarafından genel kurul toplantısında ibra lehine oy verilmiş veya ibra kararından sonra bu durumu bilerek pay sahibi olmuş ise, artık dolayısıyla zararlar için dava açılmaz. Böyle bir olasılıkta sorumluluk davası açması objektif iyi niyet kurallarına aykırı olacaktır. Netice itibariyle, ibra ka-

rarı aleyhinde oy veren, çekimser kalan ve kararın alındığı toplantıya katılmayan pay sahibi ibraya rağmen dava açabilir.

Tüm bu tartışmalara son vermek için bu konuda YTTK'nda ibra ile ilgili iki maddelik bir düzenleme yapılmıştır. Bu hükümlerle İBK'ndaki düzenlemenin (İBK m. 758/ 1 ve 2/b. 1) anlamı korunarak çevrilmek ve ibranın maddi ve şahsi kapsamı nedeniyle doktrin ve içtihatlardaki kazanımlar korunmak istenmiştir. YTKK'nun 424 ve 558. maddeleri, TBMM'ne sunulan Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın aynı numaralı maddelerinin değiştirilmeden kabul edilmiş halidir. Ancak söz konusu hükümlerin, YTKK'nun yürürlüğe girmesinden önce karışıklık yaratmayacak daha net ve anlaşılır şekilde yeniden kaleme alınarak değiştirilmesi daha faydalı olacaktır¹⁴³.

Öte yandan diğer bir husus da, bankanın bazı yönetim kurulu üyelerinin genel kurulda ibra edilmiş olmasının, BankK'na istinaden bu kişiler aleyhine TMSF tarafından şahsi iflas davası açılmasına bir engel teşkil etmeyecek olmasıdır. Zira bu dava bankanın dava hakkından doğan, ikincil bir dava olmayıp, kaynağını BankK'dan alan bağımsız bir davadır. Dolayısıyla bankanın ibra ile sorumluluk davası açma hakkından vazgeçmesi şahsi iflas davası açmaya hakkı olan TMSF'nin de bu hakkını kullanamayacağı anlamına gelmez.

KAYNAKÇA

Akdağ Güney, Necla, Banka Yönetim Kurulu Üyesinin İbra Edilmiş Olmasının Bankacılık Kanununa İstinaden Açılan Şahsi İflas Davasına Etkisi, Yeditepe Üniversitesi HFD, C. IV, S. 1, Y. 2007. (Şahsi İflas)

_____, Türk Hukukunda Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2008.

Ansay, Tuğrul, Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1982.

_____, Anonim Şirketlerin Ehliyeti, İdare Meclisinin İbrası, İdare Meclisi Aleyhine Mesuliyet Davası ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Batider, C. III, S. 3, 1966. (İbra)

_____, Yargıtay Uygulamasında Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1981.

Arslanlı, Hatil, Anonim Şirketler II, Anonim Şirketin Organizasyonu, İstanbul 1959. (AŞ-II)

_____, *Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler, İstanbul 1960.*

Atan, Turhan, Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti, Ankara 1967.

Aytaç, Zühtü, Anonim Ortaklıklarda İbra, Ankara 1982.

Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, İstanbul 2010, Gözden Geçirilmiş 5. Bası.

Baştuğ, İrfan, Şirketler Hukukunun Temel Esasları, İzmir 1974.

Bilgili, Fatih, Avrupa Anonim Ortaklığı, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 2003, C. 2, S. 6.

¹⁴³ Tasarının 558. maddesi, dolayısıyla da YTKK'nun aynı maddesi ile ilgili olarak alternatif madde önerisi için bkz. **Moroğlu**, Tasarı, s. 292-293.

Çamoğlu, Ersin, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2007, Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı. (Hukuki Sorumluluk)

_____, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrasının Sorumluluk Davalarına Etkisi, İÜHFİM, C. XXXVI, S. 1-4, Y. 1971. (İbra)

Çelik, Aydın, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası, Ankara 2007.

Deryal, Yahya, Anonim Ortaklık Genel Kurul Kararlarının Hukuki Niteliği, Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, İstanbul 2003.

Doğanay, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, İstanbul 2004, 4. Bası.

Domaniç, Hayri, Anonim Şirketler, İstanbul 1978.

_____, Anonim Şirketler Hukuku ve Uygulaması, TTK Şerhi II, İstanbul 1988.

Eren, Fikret, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 2009, 11. Baskı (Tıpkı Basım).

Eriş, Gönen, Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme Şirketler, C. 2, Ankara 2007, 4. Bası.

Gümüş, Mustafa Alper, Alman Hukuku İle Karşılaştırmalı Olarak İsviçre-Türk Borçlar Hukukunda İbra Sözleşmesi, Marmara Üniversitesi SBE, Basılmamış YLT, İstanbul 1995.

Helvacı, Mehmet, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 2001.

İmregün, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989. (AO)

_____, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyelerinin Ortaklığa Karşı Hukuksal Sorumu, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 2001, 2. Bası. (Hukuksal Sorum)

Karayalçın, Yaşar, İsviçre Borçlar Kanunu'nda Anonim Şirketler Hukuku Alanında Yapılan Değişiklikler, Batider, C. XVII, S. 1, 1993.

Kırca, İsmail, İbra Kararının Geri Alınması ve Bankacılık Kanunu'nun 133. Maddesi Uyarınca Açılacak Sorumluluk Davalarında İbranın İptali ve Zamaşaşımı, Batider, 2006, C. XXIII, S. 3, s. 33-51.

Mimaroğlu, Sait Kemal, Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuku Mes'uliyeti, Ankara 1967.

Moroğlu, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Yönetim ve Denetim Kurulu Üyelerinin İbralarının Zamanı, Kapsamı ve Geri Alınması, Batider, C. XXI, S. 2, Y. 2001. Aynı makale için ayrıca; Makaleler II, İstanbul 2006.

_____, Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul 2004, Gözden Geçirilmiş 4. Bası.

_____, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı Taslağı, Değerlendirme ve Öneriler, TBB, Ankara 2006. (Tasarı)

Poroy, Rehad/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar ve Koope-ratif Hukuku, İstanbul 2006, 10. Bası,

Postacioğlu, İlhan E., Anonim Şirketlerde İdare Meclisi Azalarının Hukuki Mesuliyeti İle İlgili Bazı Meseleler, Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978.

Pulaşh, Hasan, Şirketler Hukuku, Temel Esaslar, Adana 2007.

Sungurbey, İsmet, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Ya da Tasfiye Memurlarının İbrasının Hukuki Niteliği, Kapsamı ve Etkisi Üzerine, Medeni Hukuk Sorunları, C. II, İstanbul 1974.

Tekil, Fahiman, Anonim Şirketler Hukuku, İstanbul 1998.

Tekinalp, Ünal, Fondaki Bankanın Hukuku, İstanbul 2003.

_____, İbra Edilmeyen Yönetim Kurulu Üyelerinin veya Denetçilerin İptal Davası Açabilip Açamayacakları Sorunu, İkt. Mal., C. XXIII, S. 4, 1976.

Tunçomağ, Kenan, Türk Borçlar Hukuku, C. I Genel Hükümler, İstanbul 1976, 6. Bası.

Ulusoy, Yılmaz, Mukayeseli Sermaye Şirketleri, Ankara 1974.

<http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=ibra&ayn=tam> E.T.
30.3.2010.